

Univerzita Palackého v Olomouci
Právnická fakulta

Matěj Slezák

**Nepřiměřená smluvní ujednání ve spotřebitelských smlouvách
s důrazem na problematiku rozhodčích doložek**

Diplomová práce

Olomouc 2013

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma Nepřiměřená smluvní ujednání ve spotřebitelských smlouvách s důrazem na problematiku rozhodčích doložek vypracoval samostatně a citoval jsem všechny použité zdroje.

V Olomouci, dne 12. září 2013.

.....
Matěj Slezák

Na tomto místě bych rád poděkoval Mgr. Vendule Bryxové, Ph.D., za odborné vedení této diplomové práce, za podnětné připomínky a trpělivost.

Dále bych rád poděkoval Mgr. Tomáši Večlovi a Mgr. Janu Pithartovi z Evropského spotřebitelského centra.

OBSAH

OBSAH	4
SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK	6
1. ÚVOD	7
2. HISTORICKÝ EXKURZ (VÝVOJ A PRAMENY SPOTŘEBITELSKÉHO PRÁVA)	10
2.1 Historické kořeny ochrany spotřebitele ve světě a na našem území	10
2.2 Historický vývoj spotřebitelského práva v rámci legislativy ES/EU	11
2.2.1 Počátek evropské integrace a primární právo ES/EU	11
2.2.1 Sekundární právo ES/EU	13
3. VYMEZENÍ ZÁKLADNÍCH POJMŮ	14
3.1 Spotřebitel	14
3.2 Dodavatel	17
3.3 Spotřebitelská smlouva	19
4. NEPŘIMĚŘENÁ SMLUVNÍ UJEDNÁNÍ VE SPOTŘEBITELSKÝCH SMLOUVÁCH DLE PRÁVA ES/EU	21
4.1 Působnost S 93/13/EHS	21
4.2 Princip minimální harmonizace a změna S 93/13/EHS, kterou provádí S 2011/83/EU	23
4.3 Příloha S 93/13/EHS	24
5. NEPŘIMĚŘENÁ SMLUVNÍ UJEDNÁNÍ VE SPOTŘEBITELSKÝCH SMLOUVÁCH PODLE PRÁVA ČR	27
5.1 Diference při implementaci S 93/13/EHS do OZ, resp. NOZ	28
5.1.1 Širší věcná působnost OZ, resp. NOZ	28
5.1.2 Tzv. jednostranná kogentnost	30
5.1.3 Problematika neplatnosti nepřiměřených ujednání	32
5.1.4 Informační povinnost	34

5.2	Interpretační pravidlo pro výklad spotřebitelských smluv	34
5.3	Generální klauzule § 56 odst. 1 OZ, resp. § 1813 NOZ	36
5.4	Výčet nepřiměřených ujednání	38
6.	ROZHODČÍ DOLOŽKY JAKO NEPŘIMĚŘENÁ SMLUVNÍ UJEDNÁNÍ	39
6.1	Obecný úvod do problematiky	39
6.2	Euronovela ZoRŘ a ochrana spotřebitele	42
6.2.1	Sjednání rozhodčí doložky na samostatné listině	42
6.2.2	Informační povinnost podnikatele vůči spotřebiteli	44
6.2.3	Požadavky na rozhodce pro řešení sporů ze spotřebitelských smluv	46
6.2.4	Povinnost vždy aplikovat předpisy na ochranu spotřebitele	47
6.2.5	Povinné odůvodnění rozhodčího nálezu a poučovací povinnost	48
6.2.6	Zrušení rozhodčího nálezu soudem	49
7.	ZÁVĚR	51
	ZDROJE	53
a)	Knižní zdroje	53
b)	Časopisecké a internetové zdroje	54
c)	Soudní rozhodnutí	56
d)	Soudní rozhodnutí ESD/ SD EU	57
e)	Další zdroje	58
	SHRNUTÍ	60
	ABSTRACT	61
	KLÍČOVÁ SLOVA	62
	KEYWORDS	63

Seznam použitých zkratk

DCFR	Principles, Definitions and Model rules of European Private Law, Draft Common Frame of Reference
EHS	Evropské hospodářské společenství
ES	Evropská společenství
ESD/ SD EU	Evropský soudní dvůr/ Soudní dvůr Evropské unie
EU	Evropská Unie
Euronovela	Předpis č. 19/2012 Sb. Zákon, kterým se mění zákon č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony.
Komise	Evropská komise
NOZ	Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, účinný od 1. ledna 2014
NS	Nejvyšší soud České republiky
OZ	Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů
ObchZ	Zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, ve znění pozdějších předpisů
S 2011/83/EU	Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2011/83/EU ze dne 25. října 2011 o právech spotřebitelů, kterou se mění směrnice Rady 93/13/EHS a směrnice Evropského parlamentu a Rady 1999/44/ES a zrušuje směrnice Rady 85/577/EHS a směrnice Evropského parlamentu a Rady 97/7/ES.
S 93/13/EHS	Směrnice Rady 93/13/EHS ze dne 5. 4. 1993 o nepřiměřených podmínkách ve spotřebitelských smlouvách
SFEU	Smlouva o fungování Evropské unie
USA	Spojené státy americké
ÚS	Ústavní soud
ZoOS	Zákon č. 634/1992 Sb., o ochraně spotřebitele, ve znění pozdějších předpisů
ZoRŘ	Zákon č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení o výkonu rozhodčích nálezů, ve znění pozdějších předpisů

1. Úvod

Problematika ochrany spotřebitele, resp. nepřiměřených ujednání ve spotřebitelských smlouvách, je aktuálním a hojně diskutovaným tématem. Zásadní vliv na tuto výše legislativy mají v českém právu předpisy Evropské unie, konkrétně pak především směrnice. Tato oblast unijní legislativy je v neustálém vývoji, což naposledy dokázaly například rozsáhlé debaty o *Směrnici Evropského parlamentu a Rady 2011/83/EU ze dne 25. října 2011 o právech spotřebitelů (...)*. Z unijní legislativy bude pro tuto práci nejvýznamnější *Směrnice Rady 93/13/EHS ze dne 5. 4. 1993 o nepřiměřených podmínkách ve spotřebitelských smlouvách*.

Právní normy, do kterých se promítá ochrana spotřebitele, reflektují především zásadu ochrany slabší strany, za kterou je spotřebitel ve vztazích s dodavatelem považován, jelikož (...) *se ocitá ve fakticky nerovném postavení s profesionálním dodavatelem, a to s ohledem na okolnosti, za nichž dochází ke kontraktaci, s ohledem na větší profesionální zkušenost prodávajícího, lepší znalost práva (...) a konečně se zřetelem na možnost stanovovat smluvní podmínky jednostranně cestou formulářových smluv*.¹ V důsledku tohoto je u spotřebitele v rámci jeho ochrany do jisté míry omezena autonomie vůle při kontraktaci s dodavatelem, což se projevuje právě v úpravě nepřiměřených smluvních ujednání ve spotřebitelských smlouvách.

Aktuálnost tématu této práce také zvyšuje úprava nepřiměřených ujednání v zákoně č. 89/2012 Sb., občanský zákoník (NOZ), který bude účinný od 1. ledna 2014. Kromě některých změn v úpravě problematiky nepřiměřených ujednání přináší NOZ také novou úpravu adhezních smluv a překvapivých ujednání, které se hlavního tématu této práce bezprostředně dotýkají.

Rozhodčí doložky uzavírané mezi dodavatelem a spotřebitelem jsou dlouhodobě vnímány jako problematický institut, který je v konkrétních případech možné často označit jako nepřiměřené ujednání. Zákon č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení o výkonu rozhodčích nálezů (ZoŘŘ) však prošel v roce 2012 rozsáhlou euronovelou široce reflektující ochranu spotřebitele a unijní trendy v této oblasti. Je na místě se touto novelizací zabývat, jelikož jde stále o téma navýsost aktuální.

Téma diplomové práce si autor zvolil z důvodu dlouhodobého zájmu o oblast ochrany spotřebitele. Zkušenosti s danou problematikou získal autor během praxe poradce ve spotřebitelské poradně Sdružení obrany spotřebitelů, o.s., dále během odborné stáže na

¹ Nález Ústavního soudu ze dne 15. června 2009, sp. zn. I. ÚS 342/09

Ministerstvu průmyslu a obchodu,² a také během současného zaměstnání na pozici právního poradce v Evropském spotřebitelském centru při České obchodní inspekci.

Odborných publikací zabývajících se předmětnou problematikou je relativní dostatek. Autor této práce byl schopen vyhledat množství české i zahraniční literatury, stejně tak judikatury. Problém s nedostatkem zdrojů však nastává při snaze dohledat odbornou literaturu zabývajících se relevantní úpravou v NOZ a také úpravou v ZoRŘ po euronovele. Touto oblastí se proto autor bude v diplomové práci na významném prostoru zabývat a pokusí se tak přispět k bádání v této oblasti.

I vzhledem k výše uvedenému používá autor v této práci obsáhle komparativní metodu a to např. srovnáním právní úpravy obsažené v OZ a NOZ, případně srovnáním se zahraniční úpravou. Dále je v práci použito také vědecké metody deskriptivní, klasifikační, systémové atp. Z výkladových metod uvedme např. teleologickou, či systematickou metodu.

Hlavní text této práce je rozčleněn do sedmi kapitol, přičemž první kapitolu tvoří úvod a sedmou kapitolou je závěr.

Druhá kapitola se krátce zabývá historickým vývojem spotřebitelského práva. Jakkoliv tato práce nemá za cíl poskytnout komplexní výklad vývoje spotřebitelského práva, je pro pochopení problematiky důležité se touto genezí alespoň okrajově zabývat.

Třetí kapitola se zabývá výkladem základních pojmů.

Čtvrtá kapitola rozebírá nepřiměřená smluvní ujednání z pohledu unijního práva.

Pátá kapitola rozebírá nepřiměřená smluvní ujednání z pohledu českého práva. Jsou zde mj. rozebrána relevantní ustanovení NOZ a krátce je pojednáno také o adhezních smlouvách. Píliřem kapitoly je pak pojednání o testu (ne)přiměřenosti a problematických aspektech provedení S 93/13/EHS do OZ, resp. NOZ.

Šestá kapitola se zabývá problematikou rozhodčích doložek jako nepřiměřených ujednání. Kapitola obsahuje obecné pojednání o této problematice a následně je předmětem rozbor euronovely ZoRŘ a jejich problematických aspektů s tím, že autor předkládá i některé úvahy de lege ferenda.

Výzkumným cílem práce budiř analýza problematiky nepřiměřených smluvních ujednání ve spotřebitelských smlouvách v českém právním řádu s návazností na unijní legislativu. Důraz bude kladen na některá diskutabilní ustanovení, nepřesnou implementaci S 93/13/EHS a rozbor relevantních ustanovení NOZ a euronovely ZoRŘ.

Ověřovanou hypotézou pro tuto práci nechť je následující tvrzení:

² Autor působil v *odboru technické harmonizace a spotřebitelské legislativy*.

Právní úprava nepřiměřených smluvních ujednání ve smlouvách uzavíraných se spotřebitelem obsažená v NOZ a dále ochrana spotřebitele zakotvená do ZoRŘ euronovelou, přináší spotřebitelům lepší ochranu, než jakou jim poskytuje OZ, resp. poskytoval ZoRŘ před euronovelou.

Tato diplomová práce reflektuje právní stav ke dni 12. září 2013.

2. Historický exkurz (vývoj a prameny spotřebitelského práva)

2.1 Historické kořeny ochrany spotřebitele ve světě a na našem území

Spotřebitelské právo v dnešním slova smyslu se na našem území začalo plně rozvíjet až na konci 20. století a to především pod vlivem legislativy EU. Historické kořeny spotřebitelské legislativy však můžeme najít již u nejstarších civilizací, jakými byly Egypt, Mezopotámie, antické Řecko a konečně starověký Řím.³ Rozvoj spotřebitelského práva vždy úzce souvisel s rozvojem směny, resp. obchodu. V římském právu lze uvést jako smlouvu s prvky ochrany kupujícího např. kupní (trhovou) smlouvu, tzv. *emptio-venditio*. V případě uzavření takovéto smlouvy ručí prodávatel vedle vad právních kupci také za vady faktické, tj. odpovídá za to, že věc má vlastnosti, které sliboval.⁴

Z norem, které na našem území ovlivňovaly vztah prodávajícího a kupujícího, můžeme zmínit například roku 1579 vydaná „Práva městská Království českého“.⁵ Dalšími významnými prameny byly cechovní předpisy, později např. všeobecný občanský zákoník z roku 1811. Na přelomu 19. a 20. století vznikají některé předpisy veřejnoprávního charakteru⁶, které sledují zájem na ochraně spotřebitele.⁷ Dále můžeme zmínit předpisy z poloviny 20. století, např. občanský zákoník z roku 1950,⁸ který kupříkladu v § 225 - § 238 upravoval odpovědnost za vady. Poté již následuje občanský zákoník z roku 1964, o kterém se netřeba v kapitole o historii dlouze zmiňovat, jelikož se k tomuto zákonu budeme vyjadřovat v dalších kapitolách, a další zákony. Po vstupu České republiky do EU má na spotřebitelskou legislativu zásadní vliv právo EU, viz následující podkapitola.

Konzistentní snaha zabývat se ochranou spotřebitele se zrodila až ve druhé polovině 20. století v USA.⁹ Bezprostředním impulsem se stal projev¹⁰ prezidenta J. F. Kennedyho, který pronesl v Kongresu dne 15. března 1962. V projevu zazněla i slavná věta: „*Každý jsme spotřebitel*“. V projevu také přednesl představu o budoucí podobě právní ochrany

³ HULVA, Tomáš. *Ochrana spotřebitele*. 1. vydání. Praha: ASPI, a.s., 2005, s. 21.

⁴ KINCL, Jaromír, URFUS, Valentin, SKŘEJPEK, Michal. *Římské právo*. 2., dopl. a přeprac. vyd. Praha: C. H. Beck, 1995, s. 252.

⁵ HÁJKOVÁ, Kateřina. *Historie ochrany práv kupujících (Výňatek ze sborníku vydaného Českou obchodní inspekcí v roce 2003 k 50. Výročí její existence)* [online]. Coi.cz [cit. 22. března 2013]. Dostupné na <<http://www.coi.cz/cz/o-coi/historie-ochrany-prav-kupujicich/>>.

⁶ Např. zákon č. 210/1907 ř. z. o obchodu vínem, vinným moštem a vinným rmutem.

⁷ HULVA: *Ochrana spotřebitele*, s. 25.

⁸ Zákon č. 141/1950 Sb.

⁹ HULMÁK, Milan. In ŠVESTKA, Jiří a kol. *Občanský zákoník I*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 451.

¹⁰ Dostupné na <<http://www.jfklibrary.org/Asset-Viewer/Archives/JFKPOF-037-028.aspx>>.

spotřebitelů, v jejímž rámci představil základní práva, která by měl mít každý spotřebitel zaručena.¹¹ Tento text se později označuje jako *Consumer Bill of Rights*.

Na trend ochrany spotřebitele nastavený v USA následně navazují i evropské země. Jako příklad uveďme francouzský Loi Scrivener, přijatý v roce 1978.¹²

2.2 Historický vývoj spotřebitelského práva v rámci legislativy ES/EU

2.2.1 Počátek evropské integrace a primární právo ES/EU

Hlavním smyslem ES bylo vytvoření společného trhu založeného na celní unii a dodržování čtyř základních svobod, jimiž jsou volný pohyb zboží, služeb, osob a kapitálu.¹³ V počátcích vzniku a existence ES nepatřila ochrana spotřebitele k politikám prosazovaným a chráněným právem ES.¹⁴

V rámci ES se téma ochrany spotřebitele poprvé dostalo do popředí v roce 1972 na pařížském summitu, na nějž v roce 1975 navázal Předběžný program EHS o ochraně spotřebitele a informační politice. V úvodu tohoto dokumentu se uvádí: „*Hlavní cíle, na které byl kladen důraz představiteli států EHS na pařížském summitu v roce 1972, byla potřeba ustanovení mechanismu na ochranu spotřebitelů v rámci EHS.*“¹⁵ V článku tři jsou poprvé definována základní práva spotřebitelů¹⁶ v ES. Jsou jimi právo na zdraví a bezpečnost, právo na ochranu ekonomických zájmů, právo na náhradu škod, právo na informace a vzdělání a konečně právo být slyšen. Tento dokument se stal základním dokumentem prosazujícím ochranu spotřebitele v ES.¹⁷ V následujícím Programu z roku 1981 byl prohlouben přístup nastolený v předchozím dokumentu. Spotřebitelská legislativa byla uznána jako nástroj potřebný k úspěšnému naplnění cílů společného trhu.¹⁸ Zároveň tímto dokumentem došlo k vyvolání nové diskuze o ochraně spotřebitele v ES.¹⁹

Od roku 1975 vydala Komise celkem osm programů v oblasti ochrany spotřebitele. V této chvíli je aktuální Program na léta 2007 - 2013.²⁰

¹¹ Za tato práva v projevu označil právo bezpečí (zdraví), právo na informace, právo volby a právo být slyšen.

¹² HULMÁK, Milan. In ŠVESTKA, Jiří a kol: *Občanský zákoník...* s. 451.

¹³ KNOBLOCHOVÁ, Věra. *Vývoj ochrany spotřebitele v EU* [online]. Mpo.cz, 23. ledna 2006 [cit. 23. března 2013]. Dostupné na <<http://www.mpo.cz/dokument7587.html>>.

¹⁴ SELUCKÁ, Markéta. *Ochrana spotřebitele v soukromém právu*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2008, s. 3.

¹⁵ *Preliminary programme of the European Economic Community for a consumer protection and information policy*. Official Journal C 092, 25/04/1975 P. 0002 – 0016. Dostupné na <[http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:31975Y0425\(02\):en:HTML](http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:31975Y0425(02):en:HTML)>.

¹⁶ Zde nacházíme zřejmou inspiraci projevem J. F. Kennedyho z roku 1962, viz výše.

¹⁷ SELUCKÁ: *Ochrana spotřebitele...*, s.3.

¹⁸ DEVENNEY, James, MEL, Kenny. *European Consumer Protection, Theory and Practice*. 1. vydání. Cambridge: Cambridge University Press, 2012, s. 127.

¹⁹ SELUCKÁ: *Ochrana spotřebitele...* s. 3.

²⁰ Dostupné na <http://ec.europa.eu/consumers/overview/cons_policy/doc/EN_99.pdf>.

Také již existuje návrh na strategii pro léta 2014 - 2021²¹, který je nyní v rozhodovacím procesu mezi orgány EU.²² Cílem tohoto programu má být zajištění vysoké úrovně ochrany spotřebitelů, posílení jejich práv a prosazení jejich zájmů jako jednoho z prioritních zájmů vnitřního trhu. Program má přispět k ochraně zdraví, bezpečnosti, ekonomických a právních zájmů spotřebitelů, k podpoře práva na informace, vzdělání a práva spotřebitelů sdružovat se do organizací k obraně svých práv.

Výše uvedené bude doplňovat národní spotřebitelské politiky členských států.²³

Opravdovým průlomem v normotvorbě ES na poli spotřebitelského práva se však stal až *Jednotný evropský akt*. Jeho přijetím začala být ochrana spotřebitele vnímána jako nedílná součást jednotného evropského trhu.²⁴ Do smlouvy o založení EHS byl vložen článek 100a, který opravňoval Radu ministrů na návrh Komise přijímat „opatření ke sblížení právních a správních předpisů členských států, jejichž účelem je vytvoření a fungování vnitřního trhu,“ přičemž Komise měla dbát na to, aby všechny její návrhy v oblasti zdraví, bezpečnosti, životního prostředí a ochrany spotřebitele vycházely z vysoké úrovně ochrany.²⁵

Dalším velkým krokem vstříc ochraně spotřebitele v rámci EU se stala Maastrichtská smlouva, která ustavila šest nových komunitárních politik, mezi nimi i ochranu spotřebitele. Ochrana spotřebitele samozřejmě není opomenuta ani v rámci Amsterodamské smlouvy, která opět posiluje ochranu spotřebitele mj. zavedením požadavku, který ustavuje, že při vymezování a provádění ostatních politik a činností Evropského společenství má být přihlíženo též k požadavkům vyplývajícím z ochrany spotřebitele.²⁶

Lisabonská smlouva ruší tři pilíře EU. Ochrana spotřebitele se nově uplatňuje v rámci sdílených pravomocí. Zařazení mezi tyto pravomoci znamená, že členské státy mohou vydávat právní akty týkající se dané problematiky v takovém rozsahu, v jakém si je nevyhradila EU.²⁷ Ochrana spotřebitele je dále upravena v Hlavě XV, článku 169 SFEU.

²¹ Dostupné na <http://ec.europa.eu/consumers/strategy/docs/proposal_consumer_programme_2014-2020_cs.pdf>.

²² Sledování fází rozhodovacího procesu je dostupné online na <http://ec.europa.eu/prelex/detail_dossier_real.cfm?CL=cs&DosId=201012>.

²³ *Press release, 3176th Council meeting, Agriculture and Fisheries, Luxembourg, PRES/12/261* [online]. Europa.eu, 18. června 2012 [cit. 21. března 2013]. Dostupné na <http://europa.eu/rapid/press-release_PRES-12-261_en.htm?locale=en>.

²⁴ TÖMANČÁKOVÁ, Blanka. *Ochrana spotřebitele v praxi se vzory a příklady*. 2. vydání. Praha: Linde Praha a.s., 2011, s. 13.

²⁵ HOUT, Martin. *Geneze evropského spotřebitelského práva a jeho vývoj* [online]. Epravo.cz, 27. října 2011 [cit. 21. března 2013]. Dostupné na <<http://www.epravo.cz/top/clanky/geneze-evropskeho-spotrebitelskeho-prava-a-jeho-vyvoj-77559.html>>.

²⁶ Tamtéž.

²⁷ CHALMERS, Damian, DAVIES, Gareth, MONTI, Giorgio. *European Union Law, Cases and Materials*. 2. vydání. New York: Cambridge University Press, 2010, s. 208.

2.2.1 Sekundární právo ES/EU

Nejdůležitějším nástrojem ochrany spotřebitele se po nastíněném vývoji v rámci primárního práva ale bezpochyby stává sekundární legislativa, kterou tvoří:

Nařízení: Jde o obecně závazný předpis ve všech svých částech, zavazuje jednotlivé státy i subjekty. Nařízení mají tzv. přímý účinek²⁸ a aplikační přednost.²⁹ Přímý účinek se presumuje a vnitrostátní orgány jej obvykle nebudou zkoumat.³⁰

Směrnice: Zavazuje členské státy, které jsou povinny provést směrnici do vnitrostátního práva. I směrnice může mít přímý účinek³¹, pokud jsou splněny následující podmínky: nedostatečná, či chybějící implementace, uplynutí implementační lhůty, dostatečně přesné a bezpodmínečné ustanovení směrnice.³² V případě, kdy jde o použití směrnice proti jednotlivci, nebude zpravidla ani splnění všech těchto podmínek stačit.^{33 34}

Rozhodnutí: Je závazné v celém rozsahu. Pokud jsou v něm uvedeni ti, jimž je určeno, je závazné pouze pro ně. ESD shledal, že rozhodnutí jsou v zásadě přímo účinná, a to vůči jakémukoliv adresátu (tedy i jednotlivci).³⁵

Stanovisko: Není právně závazné. Obsahuje posouzení určité právně relevantní situace prostřednictvím příslušného orgánu.³⁶

Doporučení: Není právně závazné. Spočívá v něm pozitivní posouzení způsobu chování.³⁷

Lze shrnout, že spotřebitelské právo prošlo od druhé poloviny 20. století velmi rychlým vývojem. Do budoucna lze, dle názoru autora, jistě očekávat další rozvoj spotřebitelské legislativy a to především pod vlivem norem evropského práva.

²⁸ Viz např. Soudní dvůr: Rozsudek ze dne 14. prosince 1971, *Politi v Itálie*, 43/71, Sb. rozh. s. 1039, bod 11.

²⁹ Srov. Soudní dvůr: Rozsudek ze 11. ledna 2001, *Monte Arcosu v Regione Autonoma della Sardegna*, C-403/98, Sb. rozh. s. I-103.

³⁰ BOBEK, Michal, BŘÍZA, Petr, KOMÁREK, Jan. *Vnitrostátní aplikace práva Evropské unie*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2011, s. 56.

³¹ K problematice přímého účinku směrnic viz např.: Soudní dvůr: Rozsudek ze dne 4. prosince 1974, *Van Duyn v Home Office*, 41/74, Sb. rozh. s. 1337. Soudní dvůr: Rozsudek ze dne 5. dubna 1979, *Pubblico Ministero v Ratti*, 148/78, Sb. rozh. s. 1629. Soudní dvůr: Rozsudek ze dne 14. července 1994, *Paola Faccini Dori v Recreb Srl.*, C-91-92, s. I-3325.

³² BOBEK: *Vnitrostátní aplikace...*, s. 77.

³³ Tamtéž s. 67.

³⁴ Soudní dvůr: Rozsudek ze dne 19. listopadu 1991, *Francovich a další v Itálie*, C-6/90 a C-9/90, Sb. rozh. s. I-5357.

³⁵ BOBEK: *Vnitrostátní aplikace...*, s. 60.

³⁶ TICHÝ, Luboš. In TICHÝ, Luboš a kol: *Evropské právo*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2006, s. 242.

³⁷ Tamtéž.

3. Vymezení základních pojmů

3.1 Spotřebitel

Spotřebitele můžeme obecně definovat jako jedince, který jedná v rámci svých vlastních tržních možností jako protipól osobám (fyzickým, nebo právnickým), které jednají v rámci jejich podnikatelské nebo jiné obchodní činnosti.³⁸ Jako stěžejní znak spotřebitele bývá uváděna neprofesionalita vztahující se k předmětu činnosti dodavatele.³⁹ V rámci spotřebitelského vztahu je spotřebitel považován za slabší stranu.

De lege lata můžeme v českém právu definici spotřebitele nalézt v několika předpisech. Generální definici⁴⁰ obsahuje OZ v § 52 odst. 3: *Spotřebitelem je fyzická osoba, která při uzavírání a plnění smlouvy nejedná v rámci své obchodní nebo jiné podnikatelské činnosti nebo v rámci samostatného výkonu svého povolání.* Speciální definici spotřebitele potom obsahuje OZ v § 54a odst. 4 písm. c. Z veřejnoprávních předpisů je důležitá definice spotřebitele uvedená v § 2 odst. 1 písm. a zákona č. 634/1992 Sb. o ochraně spotřebitele, která zní: *„Pro účely tohoto zákona se rozumí: spotřebitelem fyzická osoba, která nejedná v rámci své podnikatelské činnosti nebo v rámci samostatného výkonu svého povolání.“* Definici spotřebitele však můžeme nalézt i v dalších předpisech.⁴¹

Zákonem č. 155/2010 Sb., kterým se mění některé zákony ke zkvalitnění jejich aplikace a ke snížení administrativní zátěže podnikatelů, došlo k upřesnění v definici spotřebitele napříč zmíněnými předpisy a to tak, že spotřebitelem nyní může být výhradně fyzická osoba.⁴² Důvodů k této novelizaci bylo několik. Jistě hlavním důvodem byla snaha uvést definici do souladu s evropskými předpisy⁴³ a judikaturou ESD⁴⁴. Tomančáková uvádí další důvod, proč pod definici spotřebitele zahrnout jen fyzické osoby. Tím je samotný účel spotřebitelského práva, kterým je především ochrana slabší strany, která nevstupuje do smluvních vztahů tak často jako podnikatel. Právnická osoba, která vstupuje do závazkových

³⁸ TOMANČÁKOVÁ: Ochrana spotřebitele v praxi..., s. 15.

³⁹ MATEJKA, Ján. In FIALA, Josef, KINDL, Milan a kol. *Občanský zákoník, Komentář, I. díl (§ 1 až § 487)*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2009, s. 293 (§ 52).

⁴⁰ Viz SELUCKÁ: Ochrana spotřebitele..., s. 48.

⁴¹ Např. zákon č. 145/2010 Sb., o spotřebitelském úvěru a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů a další.

⁴² Před účinností uvedeného zákona bylo možno za spotřebitele považovat (za předpokladu splnění dalších definičních znaků spotřebitele) i právnickou osobu. Viz např. definice spotřebitele v OZ: *„Spotřebitelem je osoba, která...“*. Z této definice se dalo dovodit, že spotřebitelem mohla být jak fyzická, tak právnická osoba.

⁴³ Srov. např. čl. 2 b) S 93/13/EHS

⁴⁴ Soudní dvůr: Rozsudek ze dne 22. listopadu 2001, *Cape Snc v Idealservice Srl, C-541/99* a *Idealservice MN RE Sas v OMAI Srl, C-542/99*, Sb. rozh. s. I-09049. Soud zde kladně odpověděl na otázku, zda může být spotřebitelem, ve smyslu článku 2 písm. b) S 93/13/EHS, výhradně fyzická osoba.

vztahů je většinou obchodní společností.⁴⁵ Melzer dále upozorňuje na fakt, že dle původní úpravy mohlo docházet k tak absurdním výkladům, dle kterých by se za spotřebitele dala považovat například Česká republika.⁴⁶ NOZ pak již v § 419 definuje spotřebitele následovně: „Spotřebitelem je každý člověk, který mimo rámec své podnikatelské činnosti nebo mimo rámec samostatného výkonu svého povolání uzavírá smlouvu s podnikatelem nebo s ním jinak jedná.“ Namísto termínu „fyzická osoba“ zde sice nacházíme termín „člověk“, tyto dva termíny však používá NOZ téměř synonymně.⁴⁷ V důvodové zprávě se k § 419 dále uvádí: Shodně s příslušnými směrnici i s trendy na nadnárodní úrovni se proto navrhuje vzít za základ obecné úpravy pojetí, že spotřebitelem je člověk jako osoba fyzická, přirozená, která s podnikatelem uzavírá smlouvu nebo s ním jedná, přičemž jednáním se rozumí jak jednání faktické, tak jednání právní. Spotřebitelem je ovšem jen člověk, který takto s podnikatelem jedná mimo rámec vlastní podnikatelské činnosti.⁴⁸ O pojetí spotřebitele výhradně jako fyzické osobě se například též zmiňuje DCFR⁴⁹, a v neposlední řadě také směrnice 2011/83/EU o právech spotřebitelů.⁵⁰

Další diskutovanou otázkou v souvislosti zúžení definice spotřebitele pouze na fyzické osoby je ztráta prostředků ochrany ve prospěch právnických osob, která jim byla zajištěna, pokud dříve mohly (za splnění dalších podmínek definice) vystupovat jako spotřebitelé. Dle stávající úpravy v OZ však právnické osoby mají nadále ochranu poskytovanou obecnými ustanoveními ObchZ a OZ, např. odpovědnost za vady prodané věci. Lze namítat, jak uvádí Palla, že *nepodnikatelská právnická osoba má mnohdy stejnou faktickou nevýhodu, jako kterýkoliv běžný spotřebitel*.⁵¹ Zde pravděpodobně myslí Palla např. neziskové organizace, které nejsou založeny za podnikatelským účelem a oproti běžnému spotřebiteli-fyzické osobě, na první pohled nenacházíme zjevný důvod, proč jim spotřebitelskou ochranu neposkytnout. Zde je však dle názoru autora nutné souhlasit s poznatkem Melzera, který odkazuje na staré

⁴⁵ TOMANČÁKOVÁ: Ochrana spotřebitele v praxi..., s. 18.

⁴⁶ MELZER, Filip. *K diskuzi o úpravě ochrany spotřebitele ve vládním návrhu občanského zákoníku*. Právní rozhledy, 2009, č. 21, s. 771-776. Dostupné též online na <http://www.ipravnik.cz/cz/clanky/obcanske-pravo/art_6686/k-diskuzi-o-uprave-ochrany-spotrebitel-ve-vladnim-navrhu-obcanskeho-zakoniku.aspx>.

⁴⁷ Srov. text k § 15 až 22, Důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb., občanský zákoník.

⁴⁸ Text k § 419, Důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb., občanský zákoník.

⁴⁹ I.-1:105: “Consumer” and “business”, *Principles, Definitions and Model rules of European Private Law, Draft Common Frame of Reference (DCFR)*. Dostupné na <http://ec.europa.eu/justice/contract/files/european-private-law_en.pdf>.

⁵⁰ Viz článek 2 uvedené směrnice: “Pro účely této směrnice se rozumí: spotřebitelem *fyzická osoba*, která ve smlouvách, na které se vztahuje tato směrnice, jedná za účelem, který nelze považovat za její obchodní činnost, podnikání, řemeslo nebo povolání.”

⁵¹ PALLA, Tomáš. *Právnická osoba jako spotřebitel? Už ne*. [online]. Epravo.cz, 12. července 2010 [cit. 29. března 2013]. Dostupné na <<http://www.epravo.cz/top/clanky/pravnicka-osoba-jako-spotrebitel-uz-ne-63811.html>>.

úsloví „*více hlav víc ví*“.⁵² Tímto upozorňuje na fakt, že právnické osoby mají zpravidla zázemí více fyzických osob což jim dává ve srovnání s osobami fyzickými určité výhodnější postavení. Proti námitce, že právnická osoba nebude mít dostatečnou ochranu Melzer⁵³ také upozorňuje na ustanovení § 433 NOZ, které v odst. 1 zakazuje „...zneužití k vytváření nebo k využití závislosti slabší strany a k dosažení zřejmé a nedůvodné nerovnováhy ve vzájemných právech a povinnostech stran.“ V odst. 2 dále zákonodárce ustavuje domněnku, že „slabší stranou je vždy osoba, která vůči podnikateli v hospodářském styku vystupuje mimo souvislost s vlastním podnikáním.“ Právě uvedený paragraf by se tedy dal použít pro ochranu výše zmiňované neziskové organizace⁵⁴ jako ustanovení na ochranu kvazi-spotřebitele (rozuměj domnělého spotřebitele-právnickou osobu).⁵⁵

Současný stav lze oproti dřívější úpravě, kdy byla spotřebitelská ochrana poskytována plně i právnickým osobám - nepodnikatelům, považovat za jakési znesnadnění a zkomplikování možnosti ochrany těchto právnických osob. Dle názoru autora této práce je však tento dopad na ochranu práv právnických osob - nepodnikatelů jen malým znevýhodněním oproti postavení „plnohodnotného“ spotřebitele, tedy fyzické osoby. Toto znevýhodnění je zde plně ospravedlnitelné a důvodné, vzhledem k dalším, výše uvedeným výhodám právnických osob („*víc hlav víc ví*“ atd.). Od účinnosti NOZ se navíc tato možnost ochrany právnických osob - nepodnikatelů ještě zlepší, vzhledem k výše uvedenému explicitnímu zákazu zneužití práva v § 433 NOZ.

Krátce se ještě zmiňme o kritériích, které jsou mezi stranami smlouvy rozhodné pro posouzení toho, zda daná kontraktační strana vystupuje v postavení spotřebitele, či za účelem podnikání. Zdroje se zde shodují, že toto jednání je třeba hodnotit z objektivního hlediska.⁵⁶ Zároveň však upozorňují na výjimku, kdy strana druhou stranu výslovně ujistí, že jedná jako

⁵² MELZER: *K diskuzi o ochraně...* [cit. 29. března 2013]. Dostupné na <http://www.ipravnik.cz/cz/clanky/obcanske-pravo/art_6686/k-diskuzi-o-uprave-ochrany-spotrebitele-ve-vladnim-navrhu-obcanskeho-zakoniku.aspx>.

⁵³ Melzer udává v článku odkazy na staré číslování paragrafů návrhu. Pro přehlednost tyto paragrafy nahrazujeme odkazy na aktuální čísla paragrafů v NOZ.

⁵⁴ V § 433, odst. 2 NOZ je použito termínu “osoba”, výkladem lze tedy dospět k tomu, že ustanovení lze použít jak na právnickou, tak na fyzickou osobu.

⁵⁵ Více k dané problematice uvádí např.: CARBOL, Karel. *Soukromoprávní ochrana právnické osoby-nepodnikatele po novelizaci občanského zákoníku zákonem č. 155/2012 Sb.* [online]. Epravo.cz, 1. září 2010 [cit. 2. dubna 2013]. Dostupné na <<http://www.epravo.cz/top/clanky/soukromopravni-ochrana-pravnicke-osoby-nepodnikatele-po-novelizaci-obcanskeho-zakoniku-zakonem-c-1552010-sb-65841.html>>.

⁵⁶ Srov. TOMANČÁKOVÁ: *Ochrana spotřebitele v praxi...*, s. 18. Autorka zde uvádí tři kritéria, dle kterých můžeme soudit, zda subjekt jedná jako spotřebitel, či nikoliv: A) Při uzavírání běžné smlouvy (rozuměj maloobchod) bude subjekt ve většině případů spotřebitelem, proti čemuž stojí nákup ve velkoobchodě, kde se dá presumovat podnikatelský účel nákupu. B) Posuzování dle předmětu smlouvy: rozuměj nákup jednoho televizoru vs. nákup deseti televizorů. C) Kritérium vyhodnocení konkrétního jednání osoby- např. pokud osoba požádá o daňový doklad za účelem odpočtu DPH, případně zadá při nákupu IČO, lze usuzovat na podnikatelský záměr.

podnikatel.⁵⁷ Hulmák v této souvislosti zmiňuje také problematiku fyzických osob-neoprávněných podnikatelů.⁵⁸ Dle něj by v posuzování jejich jednání mělo převážít materiální hledisko, tedy rozhodující bude účel jejich jednání. Pokud bude nést znaky podnikání, nemůže jít o spotřebitele.⁵⁹ Závěrem se zmiňme o „smíšeném“ případě, kdy jednání osoby vykazuje částečně spotřebitelské rysy a částečně podnikatelské rysy. K této problematice se vyjádřil ESD když judikoval, že pokud osoba smlouvu s těmito rysy uzavře, pak nemá právo dovolávat se ustanovení na ochranu spotřebitele, ledaže je podnikatelský účel natolik okrajový, že má zanedbatelnou úlohu v celkovém kontextu dotčené transakce, přičemž skutečnost, že nepodnikatelská stránka převažuje, nemá v tomto ohledu vliv.^{60 61}

Závěrem rozboru pojmu spotřebitel ještě zmiňme, že postavení spotřebitele, jak ve shodě uvádí Janeba⁶² a Tomančáková⁶³, není vázáno na státní občanství, trvalý pobyt, ani na žádné další podmínky.

3.2 Dodavatel

Párovým pojmem k pojmu „spotřebitel“ je pojem „dodavatel“. Je třeba pokusit se podat definici i této strany spotřebitelských právních vztahů a to nejen proto, že pojem spotřebitele je v § 52 odst. 3 OZ definován negativně, tedy tak, že se vymezuje právě proti definici dodavatele. Zatímco hlavním definičním kritériem pro hodnocení postavení spotřebitele by měla být „neprofesionalita“, u dodavatele je důraz kladen na „profesionalitu“ jeho jednání. V rámci spotřebitelského vztahu je dodavatel považován za silnější stranu.

OZ předkládá generální definici dodavatele v § 52 odst. 2: *Dodavatelem je osoba, která při uzavírání a plnění smlouvy jedná v rámci své obchodní nebo jiné podnikatelské činnosti.* Dodavatelem tedy může být jak fyzická, tak právnická osoba. Definici podnikání nalezneme v § 2 odst. 1 ObchZ: *Podnikáním se rozumí soustavná činnost prováděná samostatně podnikatelem vlastním jménem a na vlastní odpovědnost za účelem dosažení*

⁵⁷ Např. SELUCKÁ, Markéta. In ELIÁŠ, Karel a kol. *Občanský zákoník, velký akademický komentář. I. svazek, § 1- 487.* Praha: Linde a.s., 2008, s. 324 (§ 52, odst. 3). Nebo: SELUCKÁ: *Ochrana spotřebitele...*, s. 50.

⁵⁸ § 3a ObchZ

⁵⁹ HULMÁK, Milan. In ŠVESTKA, Jiří a kol: *Občanský zákoník...* s. 468.

⁶⁰ Soudní dvůr: Rozsudek ze dne 20. ledna 2005, *Johann Gruber v BayWa AG*, C-464/01.

⁶¹ Dále k tématu srov. např. nález Ústavního soudu ze dne 10. ledna 2012, sp. zn. I.ÚS 1930/11, ve kterém se ÚS zabýval příliš formalistickým výkladem pojmu spotřebitel obecnými soudy v případě, kdy fyzická osoba vystupuje formálně jako podnikatel (má podnikatelské oprávnění), avšak v konkrétním případě se fakticky jako podnikatel nechová (kupuje zboží k obdarování svých příbuzných). ÚS dal za pravdu stěžovateli a v konkrétním případě připustil využití instrumentů na ochranu spotřebitele (zde konkrétně odstoupení od smlouvy).

⁶² JANEBA, Jiří. *Úprava spotřebitelských smluv I.* [online]. Epravo.cz, 31. října 2002 [cit. 4. dubna 2013]. Dostupné na <<http://www.epravo.cz/top/clanky/uprava-spotrebitelskych-smluv-i-19450.html>>.

⁶³ TOMANČÁKOVÁ: *Ochrana spotřebitele v praxi...*, s. 17.

zisku. V odst. 2 výše uvedeného paragrafu nalezneme vymezení toho, kdo je podnikatelem: a) osoba zapsaná v obchodním rejstříku, b) osoba, která podniká na základě živnostenského oprávnění, c) osoba, která provozuje zemědělskou výrobu a je zapsána do evidence podle zvláštního předpisu.

Za dodavatele v rámci zákonné definice poskytnuté v OZ je třeba posuzovat dodavatele již ve fázi před uzavřením smlouvy, neboť, jak uvádí Selucká, z faktu jednání (uzavírání) není možné dovozovat, že k uzavření smlouvy musí vždy dojít.⁶⁴ NOZ tento přístup dále potvrzuje, když vid nedokonavý („...uzavírá...“) zákonodárce používá jak v § 1810 NOZ, tak v § 420, dost. 2 NOZ.

Jako dodavatele budeme též posuzovat podnikatele, který podniká neoprávněně.⁶⁵

NOZ neobsahuje speciální definici dodavatele pro smlouvy uzavírané se spotřebitelem, ale pracuje obecně s pojmem „podnikatel“ tak, jak je definován v § 420 – 421 NOZ: *Kdo samostatně vykonává na vlastní účet a odpovědnost výdělečnou činnost živnostenským nebo obdobným způsobem se záměrem činit tak soustavně za účelem dosažení zisku...* § 420, odst. 2 definici podnikatele rozšiřuje pro účely ochrany spotřebitele. Dle tohoto ustanovení se pro výše uvedené účely za podnikatele považuje také: *...každá osoba, která uzavírá smlouvy související s vlastní obchodní, výrobní nebo obdobnou činností či při samostatném výkonu svého povolání, popřípadě osoba, která jedná jménem nebo na účet podnikatele.* Za podnikatele NOZ považuje také toho, kdo je zapsaný v obchodním rejstříku a dále se má zato, že podnikatele je osoba, která má k podnikání živnostenské nebo jiné oprávnění podle jiného zákona.

NOZ uvádí legislativu do souladu s evropským právem tak, aby spotřebiteli byla zajištěna ochrana i v rámci spotřebitelského vztahu s nepodnikatelskou právnickou osobou, např. při poskytnutí veřejné služby apod. NOZ tento problém řeší použitím pojmu „každá osoba“, kterým se dává najevo, že její soukromoprávní nebo veřejnoprávní základ není v dané souvislosti významný; významné je, že uzavírá smlouvy s určitým obsahem.⁶⁶ Hulmák⁶⁷ i Selucká⁶⁸ se shodují, že soukromoprávní ochrana spotřebitele při poskytování veřejných služeb může být spotřebiteli poskytnuta, pokud je charakter právního vztahu mezi subjekty

⁶⁴ SELUCKÁ: *Ochrana spotřebitele...*, s. 33.

⁶⁵ HULMÁK, Milan. In ŠVESTKA, Jiří a kol: *Občanský zákoník...* s. 465.

⁶⁶ Text k § 420 - 422, Důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb., občanský zákoník.

⁶⁷ Viz HULMÁK, Milan. In ŠVESTKA, Jiří a kol: *Občanský zákoník...* s. 465: „Pokud půjde o soukromoprávní vztah řídící se alespoň subsidiárně občanským zákoníkem, může dojít za předpokladů § 52n k aplikaci i ustanovení o spotřebitelských smlouvách.“

⁶⁸ Viz SELUCKÁ, Markéta. In ELIÁŠ, Karel a kol. *Občanský zákoník, velký akademický komentář...*, s. 317 (§ 52, odst. 2): „V případě poskytování veřejnoprávních služeb je soukromoprávní ochrana spotřebitele (..) možná za předpokladu, že povaha právního vztahu je alespoň částečně soukromoprávní...“

alespoň částečně soukromoprávní. K tomu lze ještě doplnit, že S 93/13/EHS definuje v článku 2, že pro účely dané směrnice se rozumí: „*prodávajícím nebo poskytovatelem*“ *fyzická nebo právnická osoba, veřejnoprávně nebo soukromoprávně vlastněná, která ve smlouvách, na které se vztahuje tato směrnice, jedná pro účely související s její obchodní nebo výrobní činností nebo povoláním.*⁶⁹

Pro úplnost dodejme, že legální definici dodavatele, resp. prodávajícího v rámci práva veřejného najdeme v ZoOS: Pro účely tohoto zákona se rozumí: *prodávajícím podnikatel, který spotřebiteli prodává výrobky nebo poskytuje služby* (§ 2 ZoOS odst. 1 písm. b). *Dodavatelem se rozumí každý další podnikatel, který přímo nebo prostřednictvím jiných podnikatelů dodal prodávajícímu výrobky* (§ 2 ZoOS odst. 1 písm. e).

3.3 Spotřebitelská smlouva

Definici toho, co se rozumí spotřebitelskou smlouvou nalezneme v § 52 odst. 1 OZ: *Spotřebitelskými smlouvami jsou smlouvy kupní, smlouvy o dílo, případně jiné smlouvy, pokud smluvními stranami jsou na jedné straně spotřebitel a na druhé straně dodavatel.*

Panuje všeobecná shoda, že spotřebitelské smlouvy nejsou zvláštním smluvním typem.⁷⁰ Rysem, který rozhoduje, zda je daná smlouva smlouvou spotřebitelskou, jsou vždy smluvní strany, kterými musí být spotřebitel a dodavatel. Úprava spotřebitelských smluv je použitelná vždy, jestliže občanský zákoník lze použít alespoň subsidiárně a dále je úprava spotřebitelských smluv prostřednictvím § 262 ObchZ použitelná i na vztahy obchodněprávní.^{71 72}

V NOZ nalezneme úpravu spotřebitelských smluv v části čtvrté, díle čtvrtém, který se nazývá *Ustanovení o závazcích ze smluv uzavíraných se spotřebitelem*. Použití tohoto názvu oddílu lze považovat za správné, jelikož termín, který používá OZ se zdá býti, vzhledem k výše uvedenému (totiž že spotřebitelské smlouvy nejsou zvláštním smluvním typem, ale jejich definičním znakem jsou strany závazkového vztahu), nepřesným.⁷³ Samotná

⁶⁹ Srov.: Text k § 420 - 422, Důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb., občanský zákoník: *Směrnice Rady 93/13/EHS používá v této souvislosti výraz „veřejnoprávně vlastněná“ (publicly owned) osoba, což z hlediska české právní terminologie převzít nelze, protože osobu nelze vlastnit. NOZ se spokojuje s výrazem „každá osoba“.*

⁷⁰ Např. HULMÁK, Milan. In ŠVESTKA, Jiří a kol: *Občanský zákoník...* s. 462, nebo SELUCKÁ: *Ochrana spotřebitele...*, s. 30.

⁷¹ HULMÁK, Milan. In ŠVESTKA, Jiří a kol: *Občanský zákoník...* s. 462.

⁷² Dále viz např. SELUCKÁ, Markéta. In ELIÁŠ, Karel a kol. *Občanský zákoník, velký akademický komentář...*, s. 316.

⁷³ Viz např. SELUCKÁ: *Ochrana spotřebitele...*, s. 31.

spotřebitelská smlouva je pak definována v §1810 *jako smlouva, kterou se spotřebitelem uzavírá podnikatel.*

4. Nepřiměřená smluvní ujednání ve spotřebitelských smlouvách dle práva ES/EU

Obecně lze říci, že důvodem pro zavedení institutu nepřiměřených smluvních ujednání a jejich neplatnosti je fakt, že spotřebitel vystupuje ve vztazích s podnikatelem, tedy v rámci spotřebitelských smluv, jako strana slabší, méně informovaná, která zpravidla má v dané oblasti méně zkušeností než podnikatel, který naopak může využívat svého postavení a vyjednávací pozice.^{74 75} Výchozím prvkem v této oblasti je tedy ochrana spotřebitele před sjednáváním pro něj výrazně nevýhodných smluvních podmínek, jakož i vzdáním se nebo omezením vlastních práv.⁷⁶

Základním pramenem upravujícím nepřiměřená smluvní ujednání ve spotřebitelských smlouvách v rámci unijního práva je S 93/13/EHS. Tu lze charakterizovat jako obecnou směrnici, která prosazuje ochranu spotřebitele nezávisle na nepřímém předmětu právního vztahu a rovněž způsob vzniku kontraktu je v zásadě nezajímá.⁷⁷

4.1 Působnost S 93/13/EHS

Osobní působnost S 93/13/EHS je vymezena v čl. 1 tak, že se vztahuje na nepřiměřené podmínky ve smlouvách uzavíraných mezi prodávajícím zbožím nebo poskytovatelem služeb a spotřebitelem.

Věcná působnost směrnice se vztahuje na typy smluvních ujednání kdy (...) jsou předmětem přezkumu nepřiměřenosti pouze podmínky ve spotřebitelských smlouvách, které nebyly sjednány individuálně.⁷⁸

Sama S 93/13/EHS pak ze své působnosti ukládá několik výluk:

- 1) V preambuli jsou z působnosti vyloučeny pracovní smlouvy, smlouvy týkající se dědického práva, smlouvy týkající se rodinného práva a smlouvy týkající se zřizování a organizace společností nebo dohod o sdružení fyzických osob.
- 2) Preambule určuje, že v pojišťovacích smlouvách nejsou předmětem posuzování nepřiměřeného charakteru podmínky, které jasně definují nebo vymezují pojištěné riziko a závazek pojišťovatele.

⁷⁴ Projevem tohoto může být typicky např. použití formulářové smlouvy, kterou spotřebitel nemůže měnit (tzv. "take it or leave it").

⁷⁵ Ostatně výše uvedená teze je východiskem pro celý systém právní ochrany spotřebitele.

⁷⁶ VEČEŘA, Jiří. *Ochrana spotřebitele v České republice a Evropské Unii*. 1. vydání. Praha: Leges, 2013, s. 90.

⁷⁷ SELUCKÁ: *Ochrana spotřebitele...*, s. 72.

⁷⁸ VÍTOVÁ, Blanka. *Nepřiměřená ujednání ve spotřebitelských smlouvách*. 1. vydání. Olomouc: Iuridicum Olomoucense, o.p.s., 2011, s. 36.

3) Čl. 2, odst. 2., S 93/13/EHS, vylučuje z působnosti této směrnice smluvní podmínky, které odrážejí závazná právní a správní ustanovení a ustanovení nebo zásady mezinárodních úmluv, jejichž stranami jsou členské státy nebo Společenství, zejména v oblasti dopravy. Preambule toto zdůvodňuje tak, že se předpokládá, že právní nebo správní ustanovení členských států, která přímo nebo nepřímo určují podmínky spotřebitelských smluv, neobsahují nepřiměřené podmínky. Zde je třeba upozornit na rozsudek Cofidis v Fredout,⁷⁹ kde se Soudní dvůr uvedl, že ochrana spotřebitelů zamýšlená směrnicí vylučuje použití vnitrostátního ustanovení, které v řízeních zahájených proti spotřebiteli na návrh prodávajícího nebo poskytovatele na základě smlouvy mezi nimi uzavřené zakazuje vnitrostátnímu soudu po uplynutí lhůty rozhodovat bez návrhu nebo na návrh spotřebitele o nepřiměřenosti podmínky obsažené ve smlouvě.⁸⁰

4) Čl. 4, odst. 2., S 93/13/EHS, určuje, že posouzení nepřiměřené povahy podmínek se netýká ani definice hlavního předmětu smlouvy, ani přiměřenosti ceny a odměny na straně jedné, ani služeb nebo zboží dodávaných výměnou na straně druhé, pokud jsou tyto podmínky sjednány jasným a srozumitelným jazykem.

I na tento článek se však vztahuje princip minimální harmonizace (viz dále), jenž povoluje členským státům ponechat v platnosti přísnější ustanovení vedoucí k vyššímu stupni ochrany spotřebitele.⁸¹ V praxi to tedy znamená, že Směrnice (...) nebrání vnitrostátnímu právu (...), která vytvoří soudní přezkumný mechanismus (ne)přiměřenosti smluvních ustanovení, i když se týkají hlavního předmětu smlouvy a/nebo přiměřenosti ceny... To platí i v případě, kdy by tato ustanovení byla formulována jasným a srozumitelným jazykem.⁸²

5) Výlukou z působnosti jsou pak také a contrario k čl. 3 odst. 1 S 93/13/EHS smluvní podmínky, které byly sjednány individuálně.

⁷⁹ Soudní dvůr: Rozsudek ze dne 21. listopadu 2002, *Cofidis SA v Jean-Louis Fredout*, C-473/00, Sb. rozh. s. I-10875.

⁸⁰ PAVEL, Aleš a kol. *Bulletin zahraničního oddělení Nejvyššího soudu ČR*. Ročník II., 1/2011, s. 10. Dostupné online na [http://www.nsoud.cz/JudikaturaNS_new/ns_web.nsf/f069f297c2422c1bc12576ac0045940f/c9504f4ea5ab47e7c12578d40028d150/\\$FILE/Bulletin%201-2011.pdf](http://www.nsoud.cz/JudikaturaNS_new/ns_web.nsf/f069f297c2422c1bc12576ac0045940f/c9504f4ea5ab47e7c12578d40028d150/$FILE/Bulletin%201-2011.pdf).

⁸¹ Tamtéž, s. 10.

⁸² BĚLOHLÁVEK, Alexander. *Ochrana spotřebitelů v rozhodčím řízení*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 81, pozn. pod čarou č. 81. Soudní dvůr: Rozsudek ze dne 3. června, *Caja de Ahorros y Monte de Piedad de Madrid v Asociación de Usuarios de Servicios Bancarios*, C-484/08, I-4824.

4.2 Princip minimální harmonizace a změna S 93/13/EHS, kterou provádí S 2011/83/EU

S 93/13/EHS je vypracována na tzv. principu minimální harmonizace. Ten je upraven v čl. 8: „Členské státy mohou přijmout nebo ponechat v platnosti přísnější ustanovení slučitelná se Smlouvou v oblasti působnosti této směrnice aby zajistily nejvyšší stupeň ochrany spotřebitele.“ Tento princip jde vyjádřit také tak, že S 93/13/EHS stanoví jenom tzv. minimální standard.⁸³

V této souvislosti je nutné zmínit revizi spotřebitelského aquis, která prozatím vyvrcholila přijetím Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2011/83/EU ze dne 25. října 2011 o právech spotřebitelů, kterou se mění směrnice Rady 93/13/EHS a směrnice Evropského parlamentu a Rady 1999/44/ES a zrušuje směrnice Rady 85/577/EHS a směrnice Evropského parlamentu a Rady 97/7/ES.

Výše uvedená směrnice od začátku směřovala k principu tzv. *úplné harmonizace*. To by znamenalo, že členské státy by úpravu působnosti směrnice nemohly samy rozšiřovat (tak jako to umožňuje režim minimální harmonizace, viz výše) a byly by fakticky nuceny směrnici mechanicky přeložit a v té podobě přesně provést do svého vnitrostátního právního řádu. S 2011/83/EU měla od začátku ambici stát se horizontálním nástrojem, tedy právní úpravou zastřešující více institutů (...), která byla doposud roztržena do několika zvláštních směrnic.⁸⁴ Tuto vizi se podařilo naplnit jen částečně. Již z názvu S 2011/83/EU je patrné, že některé směrnice týkající se ochrany spotřebitelů S 2011/83/EU ruší, a některé pozměňuje. To je případ i ústřední směrnice této práce, tj. S 93/13/EHS. V původním návrhu směrnice⁸⁵ se počítalo se zrušením S 93/13/EHS s tím, že problematika nepřiměřených smluvních ujednání měla být upravena v rámci S 2011/83/EU. Od toho postupu bylo nakonec upuštěno a S 93/13/EHS zůstává v platnosti. Jedinou změnou S 93/13/EHS bude vložení *článku 8a*. Tento článek S 93/13/EHS rozšiřuje o požadavek, aby členské státy informovaly Komisi a přijetí zvláštních vnitrostátních ustanovení v určitých oblastech.⁸⁶ Detaily provedení tohoto požadavku jsou poté zaneseny v článku 32 S 2011/83/EU. Tento článek se, dle názoru autora, snaží o jakési překlenutí a zmírnění nevýhod minimální harmonizace, která tedy v rámci úpravy nepřiměřených smluvních podmínek a vůbec celé S 93/13/EHS zůstává v platnosti. Článek 32 proto normuje informační povinnost států, kdy difference přijaté v rámci principu

⁸³ Pavel: *Bulletin zahraničního oddělení...*, s. 4.

⁸⁴ VEČEŘA: *Ochrana spotřebitele...*, s. 241.

⁸⁵ Návrh směrnice Evropského parlamentu a Rady o právech spotřebitelů ze dne 8. října 2008 KOM(2008) 614 v konečném znění 2008/0196 (COD).

⁸⁶ Bod 63. preambule S 2011/83/EU.

minimální harmonizace, musejí zveřejňovat tak, aby byly obchodníkům i spotřebitelům snadno přístupné. Tyto difference musejí členské státy také oznámit Komisi.

Vytvoření databáze⁸⁷ obsahující difference, které státy provedou v rámci principu minimální harmonizace, lze jistě přivítat. Otázkou je, jak v praxi taková databáze průměrnému spotřebiteli pomůže a jak bude tento spotřebitel ochotný vyhledávat si potřebné informace. Je možné se domnívat, že vytvoření této databáze bude hodnoceno kladně především obchodníky, kteří budou jistě ochotní si dané informace vyhledat, pokud budou chtít expandovat své podnikání do jiných států EU. Autor, vzhledem k výše uvedenému, proto vytvoření této databáze chápe spíše jako vyústění politické debaty při tvorbě S 2011/83/EU. Článek 32 S 93/13/EHS je tak dle jeho názoru spíše politickým kompromisem než nástrojem, který by byl spotřebitelům nějak zásadně prospěšný. Dokladem toho může být i to, že odborná literatura zabývající se ochranou spotřebitele se článkem 8a téměř nezabývá. Autoři se zpravidla spokojí s obecným konstatováním, že došlo ke změnám⁸⁸ S 93/13/EHS, případně že v platnosti zůstává stávající úprava S 93/13/EHS⁸⁹.

Lze uzavřít, že revize spotřebitelského aquis, respektive přijetí S 2011/83/EU, se problematiky nepřiměřených smluvních ujednání bezprostředně a zásadně nedotýká a v platnosti zůstává i nadále S 93/13/EHS, která projde výše rozvedenou novelizací k datu nabytí účinnosti S 2011/83/EU, tj. k 13. červnu 2014.

4.3 Příloha S 93/13/EHS

Samotná S 93/13/EHS uvádí v čl. 3, že *příloha obsahuje informativní a nevyčerpávající seznam podmínek, které mohou být pokládány za nepřiměřené*.⁹⁰

Je nutné zabývat se právní povahou přílohy, tedy tím, zda jsou podmínky uvedené v této příloze vždy automaticky nepřiměřené. Tento seznam je jakýmsi demonstrativním výčtem možných ujednání, která mohou být považována za nepřiměřená. Nemohou tedy být za nepřiměřená považována automaticky a bez dalšího posuzování. Je vždy nutné každé ujednání jednotlivě podrobit zkoumání, zda je nepřiměřené. K tomu se užívá tzv. test

⁸⁷ Směrnice dokonce normuje, aby předmětné údaje byly přístupné na vyhrazených internetových stránkách.

⁸⁸ VEČEŘA: Ochrana spotřebitele..., s. 241.

⁸⁹ KOSTELECKÝ, Jiří. *Nová směrnice o právech spotřebitelů – Lepší časy pro internetové obchody?* [online]. epravo.cz, 3. června 2011 [cit. 2. srpna 2013]. Dostupné na <<http://www.epravo.cz/top/clanky/nova-smernice-o-pravech-spotrebitelu-lepsi-casy-pro-internetove-obchody-75135.html>>.

⁹⁰ Anglická verze S 93/13/EHS používá pojem “indicative and non-exhaustive list”, německá verze používá pojem „Hinweis dienende und nicht erschöpfende Liste“, slovenská verze používá pojem „indikativny a nevyčerpávající zoznam“.

(ne)přiměřenosti (viz dále). K tomuto posuzování jsou příslušné národní soudy.⁹¹ Vítová ujednání uvedená v příloze označuje za informativní a demonstrativní.⁹² Bělohlávek shrnuje, že podmínky uvedené v tomto seznamu nemusí být nezbytně nepřiměřené, stejně jako se naopak nemusí jednat vždy za všech okolností o podmínky přiměřené, nejsou-li do předmětného výčtu zahrnuty.⁹³ Nakonec i v preambuli S 93/13/EHS se uvádí, že soupis podmínek v příloze může mít pro účely směrnice pouze platnost příkladu. Směrnice zároveň v rámci principu minimální harmonizace připouští, aby rozsah těchto podmínek byl členskými rozšířen nebo omezen. ESD se k této problematice vyjádřil v rozsudku Komise vs. Švédsko v němž potvrdil indikativní charakter přílohy. Konkrétně se v rozsudku uvádí: „... a term appearing in the list need not necessarily be considered unfair, and, conversely, a term that does not appear in the list may none the less be regarded as unfair.“⁹⁴

Je však nutné příloze přiznat důležitost a nezanedbatelné postavení a to především proto, že slouží jako vodítko národním soudům při výkladu práva. Toto zdůrazňuje například Micklitz: „The list can be used in interpreting national law which had been implemented in order to carry out Community law.“⁹⁵ Autor se dále plně ztotožňuje s poznámkou Vítové, která poukazuje na význam uvedení podmínek v příloze, resp. implementování demonstrativního seznamu nepřiměřených ujednání do národních právních řádů, s odkazem na informovanost slabší strany.⁹⁶ Pro spotřebitele a jeho právní jistotu je jistě vhodné, aby se mohl seznámit s příklady nepřiměřených smluvních podmínek. Průměrný spotřebitel by si pouze za pomoci generální klauzule, definující nepřiměřené ujednání, jistě nemusel dobře představit, co nepřiměřeným ujednáním může být a uvedení příkladů takovýchto podmínek mu může v orientaci jistě pomoci. Příloha a její výčet počítá s určitou mírou vysoké pravděpodobnosti na základě dlouhodobých sledování.⁹⁷ Je proto tedy pravděpodobné, že spotřebitel, snažící se problematiku ujednání subsumovat pod některou podmínku, uspěje, což je v rámci právní jistoty jistě nutné kvitovat. Právní jistota se tímto zvyšuje i pro

⁹¹ Viz Soudní dvůr: Rozsudek ze dne 1. dubna 2004, *Freiburger Kommunalbauten GmbH Baugesellschaft & Co. KG v Ludger Hofstetter and Ulrike Hofstetter*, C-237/02, bod.25. „... it is for the national court to decide whether a contractual term (...) satisfies the requirements for it to be regarded as unfair under Article 3(1) of the Directive.”

⁹² VÍTOVÁ: *Nepřiměřená ujednání...*, s. 83.

⁹³ BĚLOHLÁVEK: *Ochrana spotřebitelů...*, s. 83.

⁹⁴ Soudní dvůr: Rozsudek ze dne 7. května 2002, *Komise v Švédské království*, C-478/99, Sb. rozh. s. I-04147, bod 20.

⁹⁵ MICKLITZ, Hans-W., REICH, Norbert, ROTT, Peter. *Understanding EU Consumer Law*. Antwerp – Oxford – Portland: Intersentia, 2009, s. 145.

⁹⁶ VÍTOVÁ: *Nepřiměřená ujednání...*, s. 85.

⁹⁷ BĚLOHLÁVEK: *Ochrana spotřebitelů...*, s. 83.

podnikatele, pro které může být seznam užitečným nástrojem při formulování samotných smluv.⁹⁸

Přílohy II a III, návrhu směrnice o právech spotřebitelů⁹⁹ obsahovaly tzv. black list (smluvní podmínky, jež jsou za všech okolností považovány za nepřiměřené), resp. tzv. grey list (smluvní podmínky, jež jsou považovány za nepřiměřené). Podmínky obsažené v black listu jsou tedy bez dalšího považovány za nepřiměřené a jejich (ne)přiměřenost není třeba podrobovat testu nepřiměřenosti. Podmínky uvedené v grey listu je naopak vždy třeba podrobit testu (ne)přiměřenosti. Podmínky uvedené v grey listu jsou tedy jakousi obdobou podmínek uvedených v příloze S 93/13/EHS a slouží pouze jako vodítko.

Lze zmínit zajímavý rozsudek, v němž se ESD vyjádřil k situaci, kdy je kompletní seznam nepřiměřených ujednání, v rámci provedení do národní legislativy, zahrnut do důvodové zprávy k právnímu předpisu společně s komentářem.¹⁰⁰ Tento přístup byl umožněn. K celé problematice se soud vyjádřil takto: „... *the full effect of the Directive can be ensured in a sufficiently precise and clear legal Framework without the list contained in the annex to the Directive forming an integral part of the provisions implementing the Directive.*“¹⁰¹

Implementací přílohy S 93/13/EHS do českého právního řádu se budeme zabývat v kapitole 5.4 této práce.

⁹⁸ VÍTOVÁ: *Nepřiměřená ujednání...*, s. 85.

⁹⁹ Návrh směrnice Evropského parlamentu a Rady o právech spotřebitelů ze dne 8. října 2008 KOM(2008) 614 v konečném znění 2008/0196 (COD).

¹⁰⁰ VÍTOVÁ: *Nepřiměřená ujednání...*, s. 84.

¹⁰¹ Soudní dvůr: Rozsudek ze dne 7. května 2002, *Komise v Švédské království*, C-478/99, Sb. rozh. s. I-04147, bod 21.

5. Nepřiměřená smluvní ujednání ve spotřebitelských smlouvách podle práva ČR

S 93/13/EHS je pramenem, na základě kterého byla nepřiměřená ujednání výslovně implementována do českého právního systému (§ 56 OZ).¹⁰² Zdroje se shodují, že implementace právní úpravy spotřebitelských smluv byla provedena systémově nešťastně do části první (Obecná ustanovení) OZ.¹⁰³ Vzhledem k uspořádání OZ by bylo vhodnější zařadit úpravu spotřebitelských smluv (a tedy i úpravu nepřiměřených smluvních ujednání) do části osmé, která upravuje závazkové právo. Tato debata je však dnes již, dle názoru autora, bezpředmětná, jelikož NOZ úpravu Ustanovení o závazcích uzavíraných se spotřebitelem systémově správně zařazuje do části čtvrté NOZ, která upravuje relativní majetková práva.¹⁰⁴ NOZ také namísto pojmu „spotřebitelské smlouvy“ pracuje s teoreticky přesnějším pojmem, „Ustanovení o závazcích uzavíraných se spotřebitelem“. Zákonodárce však v důvodové zprávě vysvětluje, že nemíní vymýtít výraz „spotřebitelská smlouva“ z textu zákona a ani z běžného jazyka.¹⁰⁵

I před implementací S 93/13/EHS existovaly možnosti ochrany před nepřiměřenými smluvními ujednáními.¹⁰⁶ Některé z nich bylo možné prohlásit za neplatné z důvodu rozporu se zákonem či dobrými mravy, či pokud byly nesrozumitelné.¹⁰⁷ Podobné možnosti bylo možné najít i v jiných právních úpravách. K tomu uvádí např. Micklitz: „*In addition to general contract law doctrines many Member States already had some systems in place for the control of unfair terms even before the adoption of the Directive.*“¹⁰⁸ Z německé právní úpravy je v této souvislosti možné uvést *rule of immorality a good faith*, poté výkladové pravidlo *contra proferentem*¹⁰⁹ a také zákaz tzv. překvapivých ujednání („*surprising terms*“).¹¹⁰

¹⁰² Implementace právní úpravy spotřebitelských smluv do českého právního řádu byla provedena předpisem č. 367/2000 Sb., Zákon, kterým se mění zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších právních předpisů, a některé další zákony.

¹⁰³ Srov. např. SELUCKÁ: *Ochrana spotřebitele...*, s. 18, nebo VEČEŘA: *Ochrana spotřebitele...*, s. 73.

¹⁰⁴ K tomu více text k § 1810, Důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb., občanský zákoník.

¹⁰⁵ Tamtéž.

¹⁰⁶ Nález Ústavního soudu ze dne 6. listopadu 2007, sp. zn. N 185/47 SbNU 429, bod. 33.

¹⁰⁷ VÍTOVÁ: *Nepřiměřená ujednání...*, s. 17.

¹⁰⁸ MICKLITZ, Hans-W, STUYCK, Jules, TERRY, Evelyne. *Cases, Materials and Text on Consumer Law*. Oxford and Portland, Oregon: Hart Publishing, 2010, s. 281.

¹⁰⁹ Viz dále.

¹¹⁰ Micklitz uvádí: „*In many ways, the AGBG served as a model for subsequent EC legislation.*“ Tamtéž.

5.1 Diference při implementaci S 93/13/EHS do OZ, resp. NOZ

Zákonodárce při implementaci S 93/13/EHS do OZ, resp. NOZ, využil principu minimální harmonizace (čl. 8 S 93/13/EHS). V důsledku to znamená, že S 93/13/EHS nebyla „mechanicky“ přeložena a provedena do české legislativy a můžeme proto pozorovat některé diference mezi S 93/13/EHS a OZ, resp. NOZ.

5.1.1 Širší věcná působnost OZ, resp. NOZ

Jak již bylo uvedeno, věcná působnost S 93/13/EHS, se vztahuje na smluvní ujednání, která nebyla sjednána individuálně (čl. 3, odst. 1). Český zákonodárce však věcnou působnost rozšířil. *Úprava nepřípustných ujednání v režimu OZ proto míří (...) vedle smluv adhezních i na veškeré ostatní spotřebitelské smlouvy.*¹¹¹ Tato možnost je dána principem minimální harmonizace a Česká republika není jediným státem, který k takovému rozšíření věcné působnosti při implementaci S 93/13/EHS přistoupil.¹¹²

Za zmínku stojí přístup belgického zákonodárce, který zvolil jakousi „střední cestu“. Smluvní ujednání, která jsou uvedena v příloze S 93/13/EHS a jsou individuálně sjednána, jsou dle belgického Liberal Professions Act relativně neplatná. Na ostatní individuálně sjednané podmínky se působnost směrnice, dle pravidla v čl. 3 S 93/13/EHS, nevztahuje.¹¹³

Dá se tedy shrnout, že *úprava v § 56 dopadá v zásadě na všechna ujednání ve spotřebitelských smlouvách (srov. § 56 odst. 2), bez ohledu na to, zda byla sjednána individuálně či nikoliv.*¹¹⁴

NOZ navazuje na OZ v koncepci širší věcné působnosti tak, jak je popsána výše. V této oblasti nenacházíme komparační metodou mezi úpravou OZ a NOZ zásadní rozdíly.

V této souvislosti je vhodné zmínit novou úpravu smluv uzavíraných adhezním způsobem (§ 1798 - § 1801), kterou NOZ přináší. Podrobnější úprava těchto situací zatím (v OZ) chybí¹¹⁵, což však neznamená, že ochrana slabší strany v těchto případech nebyla.¹¹⁶

Z pohledu ochrany spotřebitele jde o smluvní podmínky, které nebyly sjednány

¹¹¹ VEČEŘA: Ochrana spotřebitele..., s. 96.

¹¹² Podobný přístup zvolilo dalších deset zemí, např. Dánsko, Finsko, Francie, Lucembursko, Malta... viz SCHULTE- NÖLKE, Hans, TWIGG-FLESNER, Christian, EBERS, Martin. *EC Consumer Law Compendium – Comparative Analysis* – [online]. Ec.europa.eu, Universität Bielefeld [cit. 20. srpna 2013], s. 383. Dostupné na <http://ec.europa.eu/consumers/rights/docs/consumer_law_compendium_comparative_analysis_en_final.pdf>.

¹¹³ Tamtéž.

¹¹⁴ HULMÁK, Milan. In ŠVESTKA, Jiří a kol: *Občanský zákoník...* s. 540.

¹¹⁵ Text k § 1798 až 1801, Důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb., občanský zákoník.

¹¹⁶ BEZOUŠKA, Petr. *Ochrana slabší strany při smlouvách uzavíraných adhezním způsobem* [online]. Zpravy.ihned.cz, 11. prosince 2012 [cit. 23. srpna 2013]. Dostupné na <<http://zpravy.ihned.cz/obcansky-zakonik/c1-58946950-ochrana-slabsi-strany-pri-smlouvach-uzaviranych-adheznim-zpusobem>>.

individuálně.¹¹⁷ § 1798, odst. 1 uvádí, že: *Ustanovení o smlouvách uzavíraných adhezním způsobem platí pro každou smlouvu, jejíž základní podmínky byly určeny jednou ze smluvních stran, nebo podle jejich pokynů, aniž slabší strana měla skutečnou příležitost obsah těchto základních podmínek ovlivnit. Z výše uvedeného vyplývá, že ustanovení o smlouvách uzavíraných adhezním způsobem bude možno aplikovat i na spotřebitelské smlouvy, pokud tedy budou kumulativně naplněny požadavky § 1810 a § 1798. S adhezními smlouvami se spotřebitel setkává často¹¹⁸ a z tohoto důvodu je tedy nutné, v rámci posílení právní jistoty, výslovné zanesení této úpravy do NOZ přivítat. Na spotřebitelské smlouvy se bude zvláště vztahovat první věta § 1801 NOZ: *Odchýlí-li se strany od § 1799 nebo 1800 nebo vyloučí-li některé z těchto ustanovení, nepřihlíží se k tomu. Zároveň se však autor domnívá, že tato výslovná úprava bude mít větší význam pro smlouvy uzavírané mezi podnikateli, jelikož spotřebitel se stále bude moci dovolat ochrany na základě ustanovení § 1810 a násl. NOZ. Za významnou změnu a přínos lze dle autora považovat výslovné zakotvení tzv. překvapivých ujednání¹¹⁹ v § 1800 odst. 3 NOZ: *Obsahuje-li smlouva uzavřená adhezním způsobem doložku, která je pro slabší stranu zvláště nevýhodná, aniž je pro to rozumný důvod, zejména odchyluje-li se smlouva závažně a bez zvláštního důvodu od obvyklých podmínek ujednávaných v podobných případech, je doložka neplatná.*¹²⁰ Úpravu překvapivých ujednání nalezneme dále v souvislosti s úpravou obchodních podmínek v § 1753 NOZ. Na novou úpravu¹²¹ překvapivých ujednání upozorňuje také Urban, který shrnuje, že *pokud budou obchodní podmínky dodavatele obsahovat ustanovení, která druhá strana nemohla s ohledem na jejich obsah či formu rozumně očekávat (tzv. překvapující ujednání), je pro jejich účinnost nezbytné, aby byly odběratelem přijaty výslovně (...).*¹²²**

Překvapivá ujednání má ve svém právním řádu výslovně zakotveno např. Estonsko¹²³ a Litva¹²⁴. V rámci Consumer Law Compendium je také jako jedno z doporučení uvedeno

¹¹⁷ čl. 3, odst. 2., S 93/13/EHS.

¹¹⁸ Viz BEZOUŠKA: *Ochrana slabší strany...*: „S adhezními smlouvami se setkáváme v případě poskytování licencí k softwarovým produktům, v bankovním či pojišťovním, u telefonních operátorů, v dopravě nebo při dodávkách různých energií.“

¹¹⁹ Surprising terms; Überraschende und mehrdeutige Klauseln.

¹²⁰ Srov. § 305c BGB, Überraschende und mehrdeutige Klauseln: *Bestimmungen in Allgemeinen Geschäftsbedingungen, die nach den Umständen, insbesondere nach dem äußeren Erscheinungsbild des Vertrags, so ungewöhnlich sind, dass der Vertragspartner des Verwenders mit ihnen nicht zu rechnen braucht, werden nicht Vertragsbestandteil.*

¹²¹ Jak prokazuje i srovnání paragrafů OZ a NOZ, viz SVEJKOVSKÝ, Jaroslav a kol. *Nový občanský zákoník: Srovnání nové a současně úpravy občanského práva.* Praha: C. H. Beck, 2012, s. 385.

¹²² URBAN, Jan. *NOZ ovlivní smlouvy o dodávkách energií* [online]. Havelholasek.cz, 22. března 2013 [cit. 23. srpna 2013]. Dostupné na <<http://www.havelholasek.cz/cs/rekodifikace/publikace/301-noz-ovlivni-smlouvy-o-dodavkach-energi>>.

¹²³ SCHULTE-NÖLKE, H., TWIGG-FLESNER, Ch., EBERS, M. *EC Consumer Law Compendium...* s. 359.

¹²⁴ Tamtéž..., s. 366.

následující: „*It should be considered whether the Directive should be amended to expressly incorporate the prohibition of „surprising terms“...“.*¹²⁵ Dle názoru autora je nutné výslovné zavedení překvapivých ujednání do NOZ přivítat. Toto ustanovení jistě bude mít pozitivní vliv na posílení právní jistoty.

Novinku nacházíme také v § 1800 odst. 2 NOZ, kde je odkazováno na možnost soudu uplatnit moderační právo.¹²⁶

Závěrem lze zmínit příklad překvapivého ujednání, který uvádí Vítová: „*Při uzavření smlouvy o úvěru požaduje banka, aby dlužník podepsal zároveň žádost o zrušení účtu v jiné bance označovanou jako „Mobilita účtu“.*“¹²⁷

5.1.2 Tzv. jednostranná kogentnost

§ 51 odst. 1 OZ v první větě uvádí: „*Smluvní ujednání spotřebitelských smluv se nemohou odchýlit od zákona v neprospěch spotřebitele.*“ Tato norma bývá označována za tzv. jednostranně kogentní normu. Večeřa uvádí, že jde o *takovou normu, od které se nelze odchýlit pouze v jednom směru – v neprospěch spotřebitele, zatímco v neprospěch dodavatele je odchylka možná.*¹²⁸

§ 39 OZ stanoví, že *neplatný je právní úkon, který svým obsahem nebo účelem odporuje zákonu.* Z toho vyplývá (ve spojení s § 2 odst. 3 OZ), že strany smlouvy se nemohou platně odchýlit od kogentních ustanovení zákona.

Zákonodárce však v § 51 odst. 1 použil pojem „*od zákona*“, což zahrnuje všechna ustanovení (tedy i dispozitivní). Lze tedy usuzovat, že se ujednání spotřebitelských smluv nemohou odchýlit ani od ustanovení dispozitivních? Večeřa klade otázku, *zda takový přístup nepřiměřeně netrhá jemné pletivo vnitřního napětí mezi zásadami autonomie vůle a ochrany slabší smluvní strany.*¹²⁹ Hulmák uvádí relevantní příklady, kdy odchýlení od dispozitivních ustanovení v neprospěch spotřebitele (např. § 563 OZ, § 634 odst. 2 OZ a další) dle něj není důvodem neplatnosti.¹³⁰ Také Večeřa uzavírá, že *ohledně dispozitivních ustanovení je třeba v každém jednotlivém případě zkoumat povahu daného zákonného ustanovení a teprve po (...)*

¹²⁵ Tamtéž..., s. 349.

¹²⁶ *Je-li důvod neplatnosti jen v nezákonném určení množství, časového, územního nebo jiného rozsahu, soud rozsah změny tak, aby odpovídal spravedlivému uspořádání práv a povinností stran; návrhy stran přitom vázán není, ale uváží, zda by strana k právnímu jednání vůbec přistoupila, rozpoznala-li by neplatnost včas.*

¹²⁷ VÍTOVÁ: *Nepřiměřená ujednání...*, s. 55.

¹²⁸ VEČEŘA: *Ochrana spotřebitele...*, s. 91.

¹²⁹ Tamtéž.

¹³⁰ HULMÁK, Milan. In ŠVESTKA, Jiří a kol: *Občanský zákoník...* s. 530.

zvážení, zda se (...) jedná o (nepřiměřenou) odchylku v neprospěch spotřebitele, konstatovat příp. nepřijatelnost (ergo neplatnost) takového ujednání.¹³¹

§ 51 odst. 1 OZ pak v druhé větě uvádí, že *spotřebitel se zejména nemůže vzdát práv, která mu zákon poskytuje, nebo jinak zhoršit své smluvní postavení*. Jde v podstatě o demonstrativní výčet skutkových podstat, které je možné subsumovat pod větu první.¹³²

§ 1812, odst. 2, věta první NOZ stanoví, že *k ujednáním odchylicím se od ustanovení zákona stanovených k ochraně spotřebitele se nepřihlíží*. Pokud odhlédneme k mírně odlišné formulaci obou paragrafů, pak je nutné konstatovat, že k zásadnímu rozdílu dochází především v použití pojmů „...odchýlit od zákona...“ (OZ), resp. odchýlit od „...ustanovení zákona stanovených k ochraně spotřebitele...“ (NOZ). Z této komparace je zřejmé, že NOZ snižuje počet ustanovení, která by mohla být potencionálně neplatná dle tohoto ustanovení. Dle názoru autora je také zřejmé, že se nelze odchýlit od dispozitivních ustanovení stanovených k ochraně spotřebitele. NOZ tímto ustanovením také, oproti OZ, akcentuje princip autonomie vůle, což je ostatně jedním ze základních rysů NOZ.¹³³ Lze tedy shrnout, že odchýlení od ustanovení zákona stanovených k ochraně spotřebitele (ať už kogentních či dispozitivních) bude tzv. zdánlivým právním jednáním, jelikož NOZ zde používá formulaci „*K ujednání (...) se nepřihlíží*.“ V těchto případech se neuplatní pravidla o částečné neplatnosti (§576 NOZ).¹³⁴

Vzhledem k výše uvedenému bude třeba vymezit, která ustanovení má zákonodárce na mysli, pokud mluví o *ustanovení zákona stanovených k ochraně spotřebitele*. Důvodová zpráva k NOZ v této věci mlčí. Jako interpretační vodítko lze proto užít výklad a judikaturu k § 262, odst. 4 ObchZ,¹³⁵ který stanoví, že *ustanovení OZ nebo zvláštních právních předpisů o spotřebitelských smlouvách, adhezních smlouvách, zneužívajících klauzulích a jiná ustanovení směřující k ochraně spotřebitele je (...) třeba použít vždy, je-li to ve prospěch smluvní strany, která není podnikatelem*. Tak tedy např. NS rozhodl, že „*Ujednání leasingové smlouvy odnímající uživateli právo od ní odstoupit je v rozporu s ust. § 55 odst. 1 obč. zák. a proto je neplatné. Tímto ujednáním se uživatel vzdával práva, které mu zákon poskytuje a tím došlo k*

¹³¹ VEČEŘA: Ochrana spotřebitele..., s. 95.

¹³² SELUCKÁ, Markéta. In ELIÁŠ, Karel a kol. *Občanský zákoník...*, s. 377.

¹³³ DOHNAL, Jakub. *Konec v novém občanském zákoníku v roce 2015* [online]. Epravo.cz, 28. března 2012 [cit. 14. srpna 2013]. Dostupné na <<http://www.epravo.cz/top/clanky/konec-v-novem-obcanskem-zakoniku-v-roce-2015-81499.html>>. Dohnal zde zmiňuje zesílení autonomie vůle v NOZ dle § 1 odst. 2.

¹³⁴ HULMÁK, Milan. Právní jednání podle nového občanského zákoníku a jeho vady. Finance.idnes.cz, 13. září 2012 [cit. 14. srpna 2013]. Dostupné na <http://finance.idnes.cz/pravni-jednani-podle-noveho-obcanskeho-zakoniku-a-jeho-vady-p4s-/pravo.aspx?c=A120912_114003_pravo_vr>.

¹³⁵ K tomu podobně: HUML, Ondřej. *Interpretace ustanovení na ochranu spotřebitele* [online]. Epravo.cz, 20. května 2013 [cit. 20. srpna 2013]. Dostupné na <<http://www.epravo.cz/top/clanky/interpretace-ustanoveni-na-ochranu-spotrebitel-91388.html>>.

nepřípustnému zhoršení jeho postavení jako spotřebitele.”¹³⁶ Novější judikát NS přináší zajímavé rozhodnutí, které tvrdí, že *ustanovení o promlčení v občanském zákoníku nelze považovat za ustanovení na ochranu spotřebitele ve smyslu ustanovení § 262 odst. 4...*¹³⁷ Zde je však třeba upozornit na § 630, odst. 2 NOZ, který uvádí, že *je-li kratší nebo delší lhůta ujednána v neprospěch slabší strany, nepřihlíží se k ujednání.*

§ 1812, odst. 2, věta druhá NOZ stanoví, že (první věta) *platí i v případě, že se spotřebitel vzdá zvláštního práva, které mu zákon poskytuje.* Oproti úpravě v OZ je zde tedy vynechán pojem „*jinak zhoršit své smluvní postavení*“. Tento pojem však lze považovat za neurčitý a vágní.¹³⁸ Jeho vynechání v NOZ tedy lze přivítat.

5.1.3 Problematika neplatnosti nepřiměřených ujednání

§ 55 odst. 2 OZ stanovuje: *Ujednání ve spotřebitelských smlouvách podle § 56 jsou neplatná.* Jde o neplatnost absolutní, která je v OZ od novely provedené zákonem č. 155/2010 Sb., kterým se mění některé zákony ke zkvalitnění jejich aplikace a ke snížení administrativní zátěže podnikatelů, který nabyl účinnosti 1. srpna 2010. Předchozí znění § 55 odst. 2 OZ ustanovovalo neplatnost relativní, spotřebitel se tedy neplatnosti musel dovolat. To, že zákon v této souvislosti stanovil relativní neplatnost bylo v odborné literatuře soustavně kritizováno.¹³⁹ Nutno dodat, že oprávněně. Užití institutu relativní neplatnosti zde bylo projevem špatné implementace S93/13/EHS, která v čl. 6 odst. 1 stanoví, že *nepřiměřené podmínky použité ve smlouvě uzavřené prodávajícím nebo poskytovatelem se spotřebitelem nejsou podle jejich vnitrostátních právních předpisů pro spotřebitele závazné...* K použití institutu relativní neplatnosti přistoupilo také Lotyšsko a Nizozemí.¹⁴⁰ Vítová také upozorňovala na fakt, že užití relativní neplatnosti je nevhodné, jelikož *je zřejmé, že běžný spotřebitel není schopen pojem relativní neplatnost pochopit, natožpak se jí dovolat.*¹⁴¹ Na špatnou implementaci v této souvislosti upozorňoval (před novelou provedenou zákonem č. 155/2010 Sb.) i Hulmák, který dále také uvádí, že *nepřiměřená ujednání, ať už podle obecné úpravy v § 56 odst. 1 nebo zvlášť vyjmenované v § 56 odst. 3, bude často v rozporu*

¹³⁶ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 12. listopadu 2008, sp. zn. 32 Odo 512/2006

¹³⁷ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. října 2012, sp. zn. 23 Cdo 1750/2010

¹³⁸ SELUCKÁ, Markéta. In ELIÁŠ, Karel a kol. *Občanský zákoník...*, s. 377.

¹³⁹ Např. SELUCKÁ: *Ochrana spotřebitele...*, s. 73. “*Transpozice čl. 6 Směrnice 93/13/EHS nebyla v našem právním řádu provedena konformně, neboť požadavku ESD a práva ES, aby soud k nekalosti smluvního ujednání přihlížel ex officio koresponduje institutu absolutní neplatnosti právního úkonu.*”

¹⁴⁰ SCHULTE- NÖLKE, H., TWIGG-FLESNER, Ch., EBERS, M. *EC Consumer Law Compendium...* s. 407.

¹⁴¹ VÍTOVÁ: *Nepřiměřená ujednání...*, s. 174, pozn. pod čarou č. 554.

s některými kogentními ustanoveními občanského zákoníku, nebo v rozporu s dobrými mravy (...). Zde je nutné dovést, že (...) půjde o neplatnost absolutní.“¹⁴²

To, že S 93/13/EHS a její čl. 6 odst. 1 má být do českého právního řádu implementován v podobě institutu absolutní neplatnosti podporuje judikatura ESD i rozhodnutí českých soudů. Z judikatury ESD zabývající se daným problémem lze zmínit rozsudek ve věci Pannon GSM Zrt v Erzsébet Sustikné Gyorfí, kde ESD rozhodl, že: „Článek 6. odst. 1 směrnice (...) musí být vykládán v tom smyslu, že spotřebitel není zneužívající smluvní klauzuli vázán a že v tomto ohledu není nezbytné, aby tuto klauzuli nejprve úspěšně napadl.“¹⁴³ Danou problematikou se však zabýval ESD i v jiných případech.¹⁴⁴ Z rozhodovací praxe českých soudů uveďme např. usnesení NS, kdy rozhodl, že *k neplatnosti ujednání zneužívající povahy přihlíží soud z úřední povinnosti, a to i v případě, že smlouva byla uzavřena před účinností zákona č. 155/2010 Sb. (tj. před 1. 8. 2010).*¹⁴⁵

NOZ v § 1815 stanoví: *K nepřiměřenému ujednání se nepřihlíží, ledaže se jej spotřebitel dovolá.* Zákonodárce zde tedy nestanovuje absolutní neplatnost, ale bude se jednat o zdánlivé právní jednání. Důvodová zpráva k tomu uvádí, že ... *nepřiměřená ujednání jsou zakázána (...), tj. nepřihlíží se k nim, hledí se na ně jako na právně bezvýznamné.*¹⁴⁶ Dle názoru autora je tímto vyhovujícím způsobem učiněno za dost požadavkům čl. 6 odst. 1 S 93/13/EHS.

Oproti OZ zavádí NOZ v § 1810 pro spotřebitele novou možnost dovolat se nepřiměřeného ujednání. Důvodová zpráva k tomuto pouze stroze uvádí, že *tato výjimka ze zákazu se vztahuje na případy ujednání, jichž bylo dosaženo individuálně, nikoli adhezním způsobem.*¹⁴⁷ Inspiraci k tomuto ustanovení lze hledat ve výše uvedeném rozsudku Pannon GSM, který v bodě 35 uvádí: *Považuje-li (vnitrostátní soud) takovouto smluvní klauzuli za zneužívající, zdrží se jejího použití, vyjma případu, kdy s tím spotřebitel nesouhlasí.*¹⁴⁸

Tuto možnost dovolat se nepřiměřeného ujednání, kterou zákonodárce nově umožňuje, a která akcentuje autonomii vůle spotřebitele, považuje autor za vhodnou. Je však otázkou, zda toto ustanovení nedává prostor pro nepoctivé obchodníky, kteří budou moci pod

¹⁴² HULMÁK, Milan. In ŠVESTKA, Jiří a kol: *Občanský zákoník...* s. 534.

¹⁴³ Soudní dvůr: Rozsudek ze dne 4. června 2009, *Pannon GSM Zrt v Erzsébet Sustikné Gyorfí*, C-243/08, Sb. rozh. s. I-04713, bod 28.

¹⁴⁴ Např. Soudní dvůr: Rozsudek ze dne 27. června 2000, *Oceano Grupo Editorial a Salva Editores Page*, C-240 až 244/98, Sb. rozh. s. I-04941; Soudní dvůr: Rozsudek ze dne 21. listopadu 2002, *Cofidis SA v Jean-Louis Fredout*, C-473/00, Sb. rozh. s. I-10875.

¹⁴⁵ Usnesení Krajského soudu v Praze ze dne 21. 9. 2010, sp. zn. 21 Co 454/2010.

¹⁴⁶ Text k § 1813 až 1815, Důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb., občanský zákoník.

¹⁴⁷ Text k § 1813 až 1815, Důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb., občanský zákoník.

¹⁴⁸ Soudní dvůr: Rozsudek ze dne 4. června 2009, *Pannon GSM Zrt v Erzsébet Sustikné Gyorfí*, C-243/08, Sb. rozh. s. I-04713, bod 35.

nátlakem, ať už fyzickým či psychických, nutit spotřebitele k dovolání se nepřiměřených ujednání.

5.1.4 Informační povinnost

V čl. 5 S 93/13/EHS nacházíme základ tzv. informační povinnosti: *V případě smluv, v nichž jsou všechny nebo některé podmínky nabízené spotřebiteli předloženy písemně, musí být tyto podmínky sepsány jasným a srozumitelným jazykem.* Hulmák upozorňuje, že: *„V občanském zákoníku se takto formulovaný požadavek neobjevuje.“*¹⁴⁹

V NOZ nacházíme provedení informační povinnosti v § 1811, který v odst. 1 uvádí že *veškerá sdělení vůči spotřebiteli musí podnikatel učinit jasně a srozumitelně v jazyce, ve kterém se uzavírá smlouva.* Důvodová zpráva dále uvádí, *nedostane-li se spotřebiteli jasných a srozumitelných sdělení navrhovaným způsobem, není následkem neplatnost, nýbrž může jít o porušení informační povinnosti zakládající spotřebitelovo právo odstoupit od smlouvy...*¹⁵⁰ Český zákonodárce pak jde ještě dál, když *odstavce 2 a 3 pak (...) rozvádějí, jaké konkrétní informace musí podnikatel spotřebiteli sdělit (...) a na jaké vztahy informační povinnosti nedopadají.*¹⁵¹

Výslovné upravení informační povinnosti je tedy v NOZ oproti OZ *novou úpravou.*¹⁵² *Lze uzavřít, že NOZ přináší, uspokojivou implementaci čl. 5, věty první S 93/13/EHS.*¹⁵³

5.2 Interpretační pravidlo pro výklad spotřebitelských smluv

§ 55 odst. 3 OZ stanovuje interpretační pravidlo pro spotřebitelské smlouvy které stanoví, že v pochybnostech o významu spotřebitelských smluv platí výklad pro spotřebitele příznivější. Jde ozvláštní právní normu, která pro režim spotřebitelských smluv modifikuje obecná interpretační pravidla upravená v § 35 OZ.¹⁵⁴ Tato právní norma vychází z čl. 5 věty 2. S 93/13/EHS, která stanoví, že při pochybnosti o významu některé podmínky má převahu výklad pro spotřebitele nejpríznivější.¹⁵⁵ V třetí větě výše uvedeného ustanovení je uvedena výjimka stanovující, že se dané pravidlo pro výklad se neužije v souvislosti s postupy

¹⁴⁹ HULMÁK, Milan. In ŠVESTKA, Jiří a kol: *Občanský zákoník...* s. 541.

¹⁵⁰ Text k § 1811, Důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb., občanský zákoník.

¹⁵¹ Tamtéž.

¹⁵² BĚLOHLÁVEK, Alexander J. a kol. *Nový občanský zákoník. Srovnání dosavadní a nové občanskoprávní úpravy včetně předpisů souvisejících.* Plzeň: Aleš Čeněk, 2012, s. 183.

¹⁵³ § 1810 NOZ také provádí čl. 5 S 2011/83/EU

¹⁵⁴ HULMÁK, Milan. In ŠVESTKA, Jiří a kol: *Občanský zákoník...* s. 535.

¹⁵⁵ Někdy také označováno jako pravidlo „*contra proferentem*“.

stanovenými v čl. 7 odst. 2.^{156 157} V této souvislosti je vhodné uvést rozsudek ESD ve věci C-70/03, *Komise v Španělské království*, kde ESD rozhodl, že výše uvedená výjimka představuje normativní a závazné pravidlo, které přiznává spotřebitelům práva a přispívá k dosažení výsledku, ke kterému tato směrnice směřuje.¹⁵⁸ V bodě 36. výše uvedeného rozsudku ESD rozhodl, že Španělské království (...) nesprávně provedlo článek 5 (...) do svého vnitrostátního práva.

V OZ ani NOZ výše uvedenou výjimku nenacházíme. Je otázkou, proč zákonodárce k její výslovné implementaci, ani ve světle uvedeného rozsudku ESD, nepřistoupil.

NOZ interpretační pravidlo obsahuje v § 1812, odst. 1: *Lze-li obsah smlouvy vyložit různým způsobem, použije se výklad pro spotřebitele nejpříznivější*. Rozdíl mezi oběma relevantními paragrafy OZ a NOZ není dle názoru autora nijak zásadní.¹⁵⁹ Výraznější debata¹⁶⁰ se vedla snad pouze kvůli použití superlativu (viz podtržení). Selucká považuje rozlišení za důležité, a ještě v souvislosti s úpravou OZ upozorňuje na situaci, kdy soud mohl použít více výkladů a pak *by bylo otázkou, zda je soud povinen přiklonit se při svém posuzování k výkladu pro spotřebitele nejpříznivějšímu*.¹⁶¹

Byť Melzer dostatečně osvětlil, že výklad obou dikcí (příznivější resp., nejpříznivější) je stejný,¹⁶² je dle názoru autora nutné přivítat, že NOZ zvolil formulaci „nejpříznivější“. Tato verze lépe vystihuje podstatu ochrany slabší strany, nehledě na to, že touto formulací je formálně správně provedeno znění příslušného článku S 93/13/EHS. Na to je upozorňováno i v rámci Consumer Law Compendium: „*Directive 93/13 (...) requires not only an*

¹⁵⁶ Čl. 7, odst. 2 S 93/13/EHS se týká možnosti osob nebo organizací, které mají podle vnitrostátních právních předpisů oprávněný zájem na ochraně spotřebitelů, užít přiměřené a účinné prostředky (viz čl. 7, odst. 1 S 93/13/EHS) zabráňující dalšímu používání nepřiměřených podmínek ve smlouvách, které uzavírají prodávající a nebo poskytovatelé se spotřebiteli. Jde o tzv. *žaloby na zrušení*, viz: Soudní dvůr: Rozsudek ze dne 9. září 2004, *Komise v Španělské království*, C-70/03, Sb. rozh. s. I – 8012, bod. 9.

¹⁵⁷ K více např.: NEBBIA, Paolissa. *Unfair Contract Terms in European Law*. Portland, OR: Hart Publishing, 2007, s. 142: “...in the interest of the best possible consumer protection, a disadvantageous interpretation of an individual clause may be, at the end of the day, more beneficial to the consumer if it renders the term unfair and therefore void: in that case, the remaining contract terms may put the consumer in a better position than with an unclear clause interpreted favourably. For this reason the rule does not apply to collective litigation...”

¹⁵⁸ Soudní dvůr: Rozsudek ze dne 9. září 2004, *Komise v Španělské království*, C-70/03, Sb. rozh. s. I – 8012, bod. 17.

¹⁵⁹ Bělohávek dokonce v komparaci paragrafů NOZ a OZ u těchto ustanovení neuvádí žádnou poznámku, viz BĚLOHLÁVEK a kol: *Nový občanský zákoník...*, s. 201.

¹⁶⁰ Srov. např. VEČEŘA: *Ochrana spotřebitele...*, s. 99.

¹⁶¹ SELUCKÁ, Markéta. In ELIÁŠ, Karel a kol. *Občanský zákoník...*, s. 379.

¹⁶² Viz MELZER: *K diskuzi o ochraně...* [cit. 26. srpna 2013]. Pozn. pod čarou č. 34. Dostupné na <http://www.ipravnik.cz/cz/clanky/obcanske-pravo/art_6686/k-diskuzi-o-uprave-ochrany-spotrebitele-ve-vladnim-navrhu-obcanskeho-zakoniku.aspx> : „...význam obou dikcí je stejný, neboť má-li se užít výklad příznivější, je třeba pát: příznivější, než co? Zřejmě příznivější, než ostatní způsoby, kterými lze obsah smlouvy vyložit, jinými slovy s ohledem na všechny možné způsoby výkladu se užije výklad, který je z těchto možností pro spotřebitele více příznivý, než ostatní, tedy je nejpříznivější.“

interpretation favourable to the consumer, but an interpretation „most“ favourable to the consumer. ¹⁶³

5.3 Generální klauzule § 56 odst. 1 OZ, resp. § 1813 NOZ

Generální klauzuli definující nepřiměřená ujednání v OZ nacházíme v § 56 odst. 1: *Spotřebitelské smlouvy nesmějí obsahovat ujednání, která v rozporu s požadavkem dobré víry znamenají k újmě spotřebitele značnou nerovnováhu v právech a povinnostech stran.* Klauzule se vztahuje i na ujednání, která byla sjednána individuálně.¹⁶⁴

Výše uvedená generální klauzule je základem pro tzv. test (ne)přiměřenosti. Každé ujednání u kterého je posuzováno, zda jde o ujednání přiměřené či nepřiměřené, tedy musí projít tímto testem, jelikož ne všechna ujednání, která se na první pohled zdají ve spotřebitelských smlouvách jako nestandardní, je možné označit za nepřiměřená.¹⁶⁵

Prvním posuzovaným kritériem v rámci testu je rozpor s požadavkem dobré víry. V rámci diskuze mezi odbornou veřejností bylo kritizováno užití pojmu „dobrá víra“, který v českém právu nenese stejný význam, který měla S 93/13/EHS na mysli. V českém právním řádu se tento pojem může dle Hulmáka blížit pojmu „soulad s dobrými mravy“ ve smyslu § 39 OZ.¹⁶⁶ K použití tohoto pojmu pravděpodobně došlo doslovným překladem znění směrnice, který používá pojem „good faith“. Nakonec i důvodová zpráva k NOZ shrnuje, že výraz „dobrá víra“ (...) je anglicismus, který je v kontextu české právní terminologie matoucí, neboť tento pojem je ve zdejších právních pojmosloví již obsazen a je chápán jako objektivně hodnocené vnitřní přesvědčení určité osoby, že je něco po právu.¹⁶⁷

V českém překladu S 93/13/EHS nacházíme v čl.3 odst.1 namísto pojmu „dobrá víra“ pojem „nepřiměřenost“. Hulmák shrnuje, že požadavek dobré víry, který je obsažen v § 56. odst. 1 OZ je třeba zkoumat jako požadavek přiměřenosti, s ohledem na všechny okolnosti případu.¹⁶⁸

NOZ v § 1813 již s pojmem „dobrá víra“ nepracuje: *Má se za to¹⁶⁹, že zakázána jsou ujednání, která zakládají v rozporu s požadavkem přiměřenosti významnou nerovnováhu práv nebo povinností v neprospěch spotřebitele.* NOZ tedy nově zavádí požadavek přiměřenosti.

¹⁶³ SCHULTE- NÖLKE, H., TWIGG-FLESNER, Ch., EBERS, M. *EC Consumer Law Compendium*.... s. 417.

¹⁶⁴ Viz kapitola 5.1.1 této práce.

¹⁶⁵ VÍTOVÁ: *Nepřiměřená ujednání*..., s. 42.

¹⁶⁶ HULMÁK, Milan. In ŠVESTKA, Jiří a kol: *Občanský zákoník*... s. 541. Stejně tak pojem chápe i Selucká, srov.: SELUCKÁ, Markéta. In ELIÁŠ, Karel a kol. *Občanský zákoník*..., s. 382.

¹⁶⁷ Text k § 1813 až 1815, Důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

¹⁶⁸ HULMÁK, Milan. In ŠVESTKA, Jiří a kol: *Občanský zákoník*... s. 541.

¹⁶⁹ Autor práce de lege ferenda navrhuje vypuštění slovního spojení „*má se za to, že...*“, které je typické pro právní domněnky. V tomto paragrafu je tento prvek dle názoru autora nadbytečný.

Důvodová zpráva k tomu pak uvádí: ustanovení je třeba vykládat ve shodě s obecnými pravidly v úvodních ustanoveních návrhu; zejména jde o příkaz jednat v tzv. objektivní dobré víře (anglické *good faith*, německé *Treu und Glauben* aj.)¹⁷⁰, kterou návrh vyjadřuje uložením povinnosti uplatnit subjektivní práva a plnit subjektivní povinnosti při poctivém dodržování dobrých mravů a se zřetelem k zvyklostem občanského života.

Preamble S 93/13/EHS hovoří o tom, co musí být při posuzování přiměřenosti posuzováno: *...musí být brán zvláštní ohled na sílu vyjednávacích pozic stran, na to, zda měl spotřebitel nějakou pohnutku k tomu, aby souhlasil s podmínkou, a zda zboží bylo dodáno nebo služby poskytnuty na zvláštní objednávku spotřebitele.*

Výslovné užití pojmu „přiměřenost“ v NOZ namísto výrazu „dobrá víra“, kterou užívá NOZ lze jistě, vzhledem k výše uvedené kritice ze strany odborné veřejnosti přivítat. Bezpochyby toto pojmové zpřesnění představuje také preciznější implementaci požadavku v čl. 3 odst. 1 S 93/13/EHS do českého právního řádu. Nelze tak souhlasit s Bělohlávkem, který výše uvedenou pojmovou změnu v NOZ řadí mezi *drobné formulační změny*.¹⁷¹

Dalším posuzovaným kritériem v rámci testu (ne)přiměřenosti je *značná nerovnováha v právech a povinnostech* (NOZ zde pouze zaměňuje slovo „značná“ za pojem „významná“), která má za následek *újmu spotřebitele* (OZ) resp., *neprospěch spotřebitele* (NOZ). Zavedení pojmu „neprospěch spotřebitele“ lze opět považovat za zpřesnění oproti OZ.¹⁷² Užití přídatného jména „značná“, resp. „významná“ újma, resp. neprospěch, je klíčové, jelikož ne každá nerovnováha automaticky znamená nepřiměřenost zkoumaného ujednání. Toto kritérium musí soud vždy zkoumat. Následně je nutné zabývat se, k neprospěchu které strany nerovnováha vyústila, přičemž pouze nerovnováha způsobující neprospěch spotřebitele může resultovat v nepřiměřenost smluvní podmínky. Je možné zmínit situaci, kdy jedno ustanovení může být v neprospěch spotřebitele, zatímco jiné může být v jeho prospěch a tato se tedy vzájemně vyvažují.¹⁷³

§ 56 odst. 2 OZ, resp. § 1813 2. věta NOZ, upravují výjimku z testu (ne)přiměřenosti, kdy v rámci tohoto nejsou posuzována smluvní ujednání, která vymezují předmět plnění smlouvy nebo cenu plnění. Toto ustanovení je odrazem čl. 4 odst. 2 S 93/13/EHS.¹⁷⁴ NOZ opět přesněji implementuje, když v souladu se zněním S 93/13/EHS výslovně stanovuje, že

¹⁷⁰ V češtině také označován jako *požadavek poctivého jednání*. Více k rozlišení mezi subjektivní a objektivní dobrou vírou uvádí např.: VÍTOVÁ: *Nepřiměřená ujednání...*, s. 66 a násl.

¹⁷¹ Viz BĚLOHLÁVEK a kol: *Nový občanský zákoník...*, s. 201.

¹⁷² Viz VÍTOVÁ: *Nepřiměřená ujednání...*, s. 56.

¹⁷³ Viz VÍTOVÁ: *Nepřiměřená ujednání...*, s. 57.

¹⁷⁴ Viz rozbor v kap. 4.1 této práce.

výše uvedená výjimka se uplatní pouze tehdy, pokud jsou informace o předmětu plnění a ceně poskytnuty jasným a srozumitelným způsobem.

5.4 Výčet nepřiměřených ujednání

§ 56 odst. 3 OZ obsahuje demonstrativní výčet smluvních ujednání, která jsou absolutně neplatná. Není tedy třeba, aby pro určení nepřiměřenosti prošly testem (ne)přiměřenosti. Tento výčet je odrazem přílohy S 93/13/EHS, o které je pojednáno v kapitole 4.3 této práce.

Český zákonodárce zde využil možnosti, kterou mu umožňuje čl. 8 S 93/13/EHS, a v rámci principu minimální harmonizace zavedl seznam nepřiměřených ujednání, která jsou neplatná za všech okolností, jde tedy o tzv. black list. K podobnému řešení přistoupily i některé další členské státy, např. Rakousko, Belgie, Estonsko či Slovensko¹⁷⁵. Zvláštní přístup byl zvolen například na Maltě, kde má příslušný ministr pravomoc, po konzultaci se spotřebitelským poradním orgánem, měnit seznam ujednání na black listu.¹⁷⁶ Kombinaci grey listu a black listu zvolilo např. Německo, Maďarsko či Portugalsko. Naopak pouze grey list nacházíme na Kypru, ve Francii či Anglii.¹⁷⁷

§ 1814 NOZ také obsahuje demonstrativní výčet smluvních ujednání, která jsou absolutně neplatná. Základní pojetí výčtu, tj. že jde o black list, se tedy nemění.

NOZ nově zavádí nepřiměřené podmínky uvedené pod body k)¹⁷⁸, l)¹⁷⁹ a především j). Naposled jmenovaný bod *zakazuje ujednání, která zbavují spotřebitele práva podat žalobu nebo použít jiný procesní prostředek či mu v uplatnění takového práva brání, nebo ukládají spotřebiteli povinnost uplatnit právo výlučně u rozhodčího soudu nebo rozhodce, který není vázán právními předpisy stanovenými na ochranu spotřebitele*. NOZ naopak oproti OZ vynechává tři body: b), j) a k). Mezi zakázanými tak *nejsou výslovně uvedena ujednání omezující spotřebitele při uplatnění práv z odpovědnosti za vady či vzniklé škody, ujednání ukládající spotřebiteli plnit i v případě, že dodavatel své závazky nesplní a ujednání umožňující dodavateli převést práva a povinnosti ze smlouvy způsobem vedoucím ke zhoršení práv spotřebitele*.¹⁸⁰

¹⁷⁵ K tomu více např. CSACH, Kristián. *Standardné zmluvy*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009, s. 191.

¹⁷⁶ SCHULTE- NÖLKE, H., TWIGG-FLESNER, Ch., EBERS, M. *EC Consumer Law Compendium*.... s. 396.

¹⁷⁷ SCHULTE- NÖLKE, H., TWIGG-FLESNER, Ch., EBERS, M. *EC Consumer Law Compendium*.... s. 396.

¹⁷⁸ Zvláště se zakazují ujednání... která přenášejí na spotřebitele povinnost prokázat splnění povinnosti podnikatele, kterou mu ukládají ustanovení o smlouvě o finanční službě.

¹⁷⁹ Zvláště se zakazují ujednání... která zbavují spotřebitele jeho práva určit, který závazek má být poskytnutým plněním přednostně uhrazen.

¹⁸⁰ BĚLOHLÁVEK a kol: *Nový občanský zákoník*..., s. 202.

6. Rozhodčí doložky jako nepřiměřená smluvní ujednání

6.1 Obecný úvod do problematiky

Rozhodčí řízení představuje alternativní způsob řešení sporů (...) oproti tradičnímu soudnímu řízení.¹⁸¹ Jako charakteristické znaky rozhodčího řízení lze uvést: (i) vyloučení příslušnosti státních soudů ve prospěch rozhodčího senátu, (ii) nezávislost a nestrannost rozhodců a (iii) pravomoc rozhodčího senátu (rozhodčího soudu) rozhodnout o meritě sporu s konečnou platností (rozhodčí nález).¹⁸²

Právním základem pro úpravu rozhodčího řízení je zákon č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů. Legislativní definici rozhodčí smlouvy nalezneme v § 2 odst. 1 ZoŘŘ: *Strany se mohou dohodnout, že o majetkových sporech mezi nimi, s výjimkou sporů vzniklých v souvislosti s výkonem rozhodnutí a incidenčních sporů, k jejichž projednání a rozhodnutí by jinak byla dána pravomoc soudu nebo o nichž to stanoví zvláštní zákon, má rozhodovat jeden nebo více rozhodců anebo stálý rozhodčí soud.*

Aby rozhodčí řízení mohlo proběhnout, je potřeba kumulativní splnění dvou podmínek. První je podmínka *arbitrability sporu*, o kterém má být rozhodováno. Další podmínkou je poté *uzavření platné rozhodčí smlouvy*.

Arbitrabilitu sporu definuje výše uvedený § 2 odst. 1 ZoŘŘ v kombinaci s § 2 odst. 2 ZoŘŘ.¹⁸³ Ještě v nedávné době se v odborných kruzích vedly debaty o tom, zda jsou vůbec spory ze spotřebitelských smluv arbitrabilní.¹⁸⁴ Soudy, a to jak na úrovni evropské¹⁸⁵, tak národní,¹⁸⁶ dovozovaly již dříve přípustnost řešení sporů ze spotřebitelských smluv v rozhodčím řízení. V kontextu české legislativy tyto diskuze ukončila tzv. euronovela

¹⁸¹ HULMÁK, Milan, TOMANČÁKOVÁ, Blanka. Rozhodčí řízení jako vhodný prostředek řešení sporů mezi dodavatelem a spotřebitelem (1. část). *Obchodněprávní revue*, 2010, č. 6, s. 168-174.

¹⁸² BĚLOHLÁVEK: *Ochrana spotřebitelů ...*, s. 12.

¹⁸³ § 2 odst. 2 ZoŘŘ: *Rozhodčí smlouvu lze platně uzavřít, jestliže strany by mohly o předmětu sporu uzavřít smír.*

¹⁸⁴ Viz např.: HULMÁK, M., TOMANČÁKOVÁ, B. Rozhodčí řízení jako vhodný prostředek řešení sporů mezi dodavatelem a spotřebitelem (1. část). *Obchodněprávní revue*, 2010, č. 6, s. 168-174. SOKOL, Tomáš. K aktuálním problémům rozhodčího řízení. *Právní rádce*, 2011, č. 9, s. 4-14. LISSE, Luděk. *Rozhodování spotřebitelských sporů v rozhodčím řízení de lege ferenda* [online]. Elaw.cz, 17. ledna 2011 [cit. 3. září 2013]. Dostupné na <<http://www.elaw.cz/cs/obcanske-pravo/356-rozhodovani-spotrebitelskych-sporu-v-rozhodcim-rizeni-de-lege-ferenda.html>>. PALLA, Tomáš. *Rozhodčí doložky ve spotřebitelských smlouvách – ano či ne?* [online]. Epravo.cz, 23. října 2013 [cit. 3. září 2013]. Dostupné na <<http://www.epravo.cz/top/clanky/rozhodci-dolozky-ve-spotrebitelskych-smlouvach-ano-ci-ne-55269.html>>. Z judikatury zmiňme např. Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. března 2009, sp. zn. 32 Cdo 1590/2008.

¹⁸⁵ Např.: Soudní dvůr: Rozsudek ze dne 26. října 2006, *Elisa María Mostaza Claro v Centro Móvil Milenium SL*, C-168-05, Sb. rozh. s. I-10421.

¹⁸⁶ Např. Rozsudek Spolkového nejvyššího soudu, sp. zn. III ZR 265/03, z 13. ledna 2005. Dále např. Rozsudek nejvyššího soudu ze dne 29. června 2010, sp. zn. 25 Cdo 1772/2007.

ZoRŘ provedená zákonem č. 19/2012 Sb. (dále jen „euronovela“).¹⁸⁷ Tato v mnohých ustanoveních výslovně zmiňuje řešení sporů ze spotřebitelských smluv. O jejich arbitrabilitě tak již nadále není pochyb.¹⁸⁸

ZoRŘ upravuje několik typů rozhodčích smluv. První je tzv. *smlouva o rozhodci*, kterou vymezuje § 2 odst. 3 písm. a ZoRŘ tak, že *rozhodčí smlouva se může týkat již vzniklého sporu*. Uzavírání tohoto typu rozhodčí smlouvy není, dle názoru autora, mezi dodavateli a spotřebiteli příliš časté. Pokud však toto nastane, pak z podstaty věci nebude činit tento typ takové problémy, jako např. rozhodčí doložka, jelikož smlouvu o rozhodci již spotřebitel uzavírá ve chvíli, kdy spor vznikl a lépe si tak uvědomí a promyslí potenciaální následky uzavření takové smlouvy. V případě, kdy už vznikne spor, se spotřebitel také již zpravidla obrátí na odbornou pomoc, např. některou ze spotřebitelských právních poraden, která mu v nastalé situaci může asistovat.¹⁸⁹ Ozývají se též hlasy, že právě smlouva o rozhodci by mohla být *de lege ferenda* jediným přípustným typem rozhodčí smlouvy ve vztahu ke spotřebiteli.¹⁹⁰

Větší problémy v praxi jistě způsobuje uzavření tzv. *rozhodčí doložky*. Její zákonnou definici nalezneme v § 2 odst. 3 písm. b ZoRŘ: *Rozhodčí smlouva se může týkat všech sporů, které by v budoucnu vznikly z určitého právního vztahu nebo vymezeného okruhu právních vztahů*.

Jako další typ rozhodčí smlouvy uvádí někteří autoři také tzv. *neomezený (univerzální) kompromis*.¹⁹¹ *Jde o všeobecné ujednání, kdy se dohoda stran týká veškerých sporů z daného okruhu právních vztahů*.¹⁹²

Při pochybnostech o nepřiměřenosti rozhodčí doložky je nutné, aby tato byla podrobena testu (ne)priměřenosti. Jelikož je rozhodčí doložka *dohoda uzavírána mezi*

¹⁸⁷ Předpis č. 19/2012 Sb. Zákon, kterým se mění zákon č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony.

¹⁸⁸ Důvodová zpráva uvádí příkladmo přístupy v jiných zemích: *Velká Británie* – arbitrabilita spotřebitelských sporů je dána v případě předmětné částky vyšší než 5 000 GBP. *Německo* - neexistují omezení pro konání rozhodčího řízení ve spotřebitelských sporech. Důraz je však kladen na ochranu spotřebitele a jeho informovanost. *Skandinávské státy*: rozhodčí řízení ve spotřebitelských věcech je povoleno a podporováno.

¹⁸⁹ Umožnění řešení spotřebitelských sporů v rozhodčím řízení pouze po vzniku sporu bylo jednou z uvažovaných variant novely ZoRŘ, viz Důvodová zpráva k euronovele, s. 13.

¹⁹⁰ K tomu více např. CARBOL, Karel, Zamyšlení nad řešením spotřebitelských sporů v rozhodčím řízení anebo co přinesla novela zákona o rozhodčím řízení. *Právní fórum*, 2012, č. 7, s. 303 - 306. „Do budoucna by tedy vývoj úpravy rozhodčího řízení ve spotřebitelských sporech mohl směřovat k uzákonění možnosti spotřebitele uzavřít rozhodčí smlouvu platně až po vzniku sporu, která by mohla vést i k tomu, že by dodavatelé a rozhodci byli sami motivováni rozhodčí řízení pro spotřebitele „zatraktivnit“ a udržovat jeho dobrou pověst.“

¹⁹¹ Např. ROZEHNALOVÁ, Naděžda. *Rozhodčí řízení v mezinárodním a vnitrostátním obchodním styku*. 3., aktualizované vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2013, s. 128. Nebo VÍTOVÁ: *Nepřiměřená ujednání...*, s. 119, pozn. pod čarou č. 365.

¹⁹² VÍTOVÁ: *Nepřiměřená ujednání...*, s. 119, pozn. pod čarou č. 365.

*podnikatelem a spotřebitelem, platí zde obecný režim zákazu nepřiměřených smluvních podmínek, který je vyžadován právem Evropské unie a proveden v § 55 a 56 občanského zákoníku.*¹⁹³

S 93/13/EHS v příloze 1. pod písmenem q) uvádí, že za nepřiměřená ujednání je možné považovat taková ujednání, jejichž cílem nebo následkem je *zbavení spotřebitele práva podat žalobu nebo použít jiný opravný prostředek, zejména požadovat na spotřebiteli, aby předkládal spory výlučně rozhodčímu soudu, na který se nevztahují ustanovení právních předpisů, nebo bránění uplatnění tohoto práva.*

OZ tento bod přílohy výslovně neprovádí. Odraz tohoto ustanovení tak v českém právním řádu nacházíme až v euronovele ZoŘŘ a také v NOZ.

NOZ v § 1814 písm. j) zakazuje v rámci black listu taková ujednání, která *zbavují spotřebitele práva podat žalobu nebo použít jiný procesní prostředek či mu v uplatnění takového práva brání, nebo ukládají spotřebiteli povinnost uplatnit právo výlučně u rozhodčího soudu nebo rozhodce, který není vázán právními předpisy stanovenými na ochranu spotřebitele.*

Bělohávek upozorňuje na nastalou částečnou duplicitu ustanovení upravující rozhodčí řízení ze spotřebitelských sporů a úpravu v NOZ považuje dokonce za zbytečnou. Na vztah mezi relevantními ustanoveními NOZ a ZoŘŘ pohlíží jako na vztah obecné (NOZ) a speciální úpravy (ZoŘŘ) a dodává že rozpor mezi NOZ a ZoŘŘ bude tedy nutné vykládat v souladu s ustanoveními ZoŘŘ.¹⁹⁴ Autor této práce se ne zcela ztotožňuje s tvrzením o zbytečnosti daného ustanovení v NOZ. Zařazení ustanovení týkající se možné nepřiměřenosti ujednání o rozhodčí doložce do black listu v NOZ lze z hlediska právní jistoty spotřebitele kvitovat.

Bělohávek uzavírá, že *rozhodčí doložka není ve spotřebitelských sporech neplatná, pokud naplňuje požadavky § 2 a 3 ZoŘŘ.*¹⁹⁵ Stále je však třeba trvat na tom, aby jednotlivá ujednání v takovéto rozhodčí doložce nebyla nepřiměřená.

¹⁹³ Důvodová zpráva k euronovele, s. 10.

¹⁹⁴ Viz BĚLOHLÁVEK: *Ochrana spotřebitelů...* s. 224.

¹⁹⁵ Tamtéž.

6.2 Euronovela ZoRŘ a ochrana spotřebitele

Dále se budeme zabírat rozbohem relevantních ustanovení ZoRŘ, který po euronovele obsáhle reflektuje ochranu spotřebitele.¹⁹⁶

Do účinnosti euronovely ZoRŘ tento zákon zcela opomíjel ustanovení týkající se rozhodčích řízení, ve kterých se řeší spory ze spotřebitelských smluv. Tento stav způsoboval mnoho interpretačních problémů a také mohl způsobovat nejistotu a obavy spotřebitelů ve vztahu k rozhodčímu řízení. Euronovelu ZoRŘ lze vzhledem k výše uvedenému jednoznačně přivítat a to nejen z hlediska zvýšené právní jistoty pro spotřebitele a další subjekty rozhodčího řízení, ale také *vzhledem k tomu, že jedním z pravidel na ochranu spotřebitele je zákaz toho, že se spotřebitel může vzdát svých práv, bude nutné tyto pravidla z příslušných předpisů práva Evropské unie promítnout i do zákona o rozhodčím řízení.*¹⁹⁷

6.2.1 Sjednání rozhodčí doložky na samostatné listině

§ 3 odst. 3 ZoRŘ stanovuje: *Sjednává-li se rozhodčí smlouva pro řešení sporů ze spotřebitelských smluv, musí být sjednána samostatně a nikoliv jako součást podmínek, jimiž se řídí smlouva hlavní; jinak je neplatná.* Zákonodárce k tomuto ustanovení v důvodové zprávě uvádí, že *spotřebitel bude mít díky tomuto ustanovení při vyjednávání s obchodníkem daleko lepší pozici než doposud. Rozhodčí smlouva bude individuálně sjednávanou podmínkou a spotřebitel bude mít na výběr, zda ji podepíše či nikoliv.*¹⁹⁸

Na první pohled může z uvedeného ustanovení vyplývat, že rozhodčí doložka by měla být sjednána v samostatné listině. Bělohlávek však upozorňuje, že toto jistě není cílem zákonodárce a postačí, pokud rozhodčí doložka tvoří samostatnou část listiny, která bude samostatně podepsána (přičemž v této souvislosti mj. upozorňuje na podobný přístup německé praxe).¹⁹⁹ ²⁰⁰ Bělohlávek dokonce vyjadřuje názor, že sjednání rozhodčí doložky na samostatné, fyzicky oddělené listině, je nevhodné a odporuje to cíli, který sledovala euronovela ZoRŘ, tj. ochranu spotřebitelů a zvýšení jejich informovanosti. Upozorňuje, že

¹⁹⁶ Viz Důvodová zpráva k euronovele, s. 15: *Navrhovaný model ochrany spotřebitele vychází jednak z německé úpravy rozhodčího řízení a jednak zohledňuje prvky vyjádřené v doporučení Evropské komise 98/257/ES o zásadách pro orgány příslušné pro mimosoudní urovnávání spotřebitelských sporů.*

¹⁹⁷ Důvodová zpráva k euronovele, s. 10.

¹⁹⁸ Důvodová zpráva k euronovele, s. 20.

¹⁹⁹ BĚLOHLÁVEK, Alexander. *Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 251.

²⁰⁰ Podobný závěr vyplývá i z článku Sadeckého (ve kterém samostatnou listinu vůbec nezmiňuje), kde uvádí: *Požadavek na existenci oddělené písemné rozhodčí smlouvy od ostatního textu smluvního vztahu nehledě na všeobecné (...) obchodní podmínky má za cíl "opticky zdůraznit a upozornit" spotřebitele na to, co je mu vlastně předkládáno k podpisu.* SADECKÝ, Lukáš. *Rozhodování sporů ze spotřebitelských smluv po novele zákona o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů*. *Právní rozhledy*, 2012, 20. ročník, č. 5, s. 153 - 156.

čím více listin je spotřebiteli předloženo, tím více se snižuje míra jeho pozornosti.²⁰¹ S tímto Bělohávkovým názorem autor nemůže souhlasit. Domnívá se totiž, že sjednání rozhodčí doložky na samostatné listině může být pro spotřebitele, vzhledem k jeho informovanosti, dokonce vhodnější. Ani dostatečně zvýrazněná a odlišená rozhodčí doložka sjednaná sice samostatně, ale stále v rámci smlouvy hlavní, dle názoru autora nemůže být považována za vhodnější a lépe informující spotřebitele, než rozhodčí doložka na samostatné listině. Kupříkladu Lisse hovoří v souvislosti s euronovelou ZoRŘ pouze o možnosti sjednat rozhodčí doložku na fyzicky samostatné listině, když uvádí, že *novela (...) klade kogentní požadavek, aby byla rozhodčí doložka obsažena na samostatné listině*.²⁰² Dále Lisse shrnuje, že spotřebitel a dodavatel tedy musí podepsat vždy minimálně dva dokumenty (smlouvu hlavní a rozhodčí doložku).²⁰³ Stejný názor prezentuje i Gaňo.²⁰⁴

Nakonec se o samostatné listině zmiňuje na více místech i důvodová zpráva k euronovele.²⁰⁵

De lege ferenda by bylo vhodné, s ohledem na právní jistotu navrhnout, a to i přes výše prezentované opačné názory, aby zákonodárce výslovně zakotvil povinnost sjednání rozhodčí doložky na *samostatné listině*.

Zákonnou povinnost sjednat rozhodčí doložku samostatně (na samostatné listině) lze přivítat a jde jistě o výrazný přínos euronovely ZoRŘ ve vztahu k posílení ochrany a lepší informovanosti spotřebitele. Lze však souhlasit s Carbolem, že nejde o „*všelék*“, který by plně odstranil všechny problémy vyplývající z ekonomické nerovnosti stran spotřebitelského právního vztahu.²⁰⁶

²⁰¹ Tamtéž.

²⁰² LISSE, Luděk. *Euronovela zákona o rozhodčím řízení 2012 – díl první* [online]. Elaw.cz, 11. dubna 2012 [cit. 8. září 2013]. Dostupné na <<http://www.elaw.cz/cs/obcanske-pravo/668-euronovela-zakona-o-rozhodcim-řízení.html>>.

²⁰³ LISSE, Luděk. *Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů* s komentářem. Praha: Linde Praha, 2012, s. 150 (§ 3 odst. 3).

²⁰⁴ Viz GAŇO, Jiří (spoluautorství: PRUDÍKOVÁ). *Novela zákona o rozhodčím řízení z pera ministerstva spravedlnosti: Zásadní změny v oblasti ochrany spotřebitele*. In KOCINA, Jan, POLÁČEK, Bohumil et al. *Aktuální otázky rozhodčího řízení*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2011, s. 156.

²⁰⁵ Viz Důvodová zpráva k euronovele, s. 14 a s. 20.

²⁰⁶ CARBOL, Karel, *Zamyšlení nad řešením spotřebitelských sporů v rozhodčím řízení anebo co přinesla novela zákona o rozhodčím řízení*. *Právní fórum*, 2012, č. 7, s. 303 - 306.

6.2.2 Informační povinnost podnikatele vůči spotřebiteli

Včasné a úplné informace jsou nezbytným předpokladem pro to, aby spotřebitel mohl činit kvalifikovaná rozhodnutí. Spotřebitel musí být schopen správně posoudit důsledky podpisu rozhodčí doložky.²⁰⁷ Z těchto důvodů zákonodárce do ZoRŘ po euronovele zakotvil poměrně rozsáhlou informační povinnost podnikatele vůči spotřebiteli. Zavedení této informační povinnosti lze také chápat jako jakýsi mantinel pro ochranu spotřebitelů, jelikož i ochrana spotřebitele má své meze a v žádném případě ji nelze pojímat jako obranu lehkomyšlnosti a neodpovědnosti.²⁰⁸ Informovanému spotřebiteli již tak nadále není potřeba poskytovat tak vysokou míru spotřebitelské ochrany.

§ 3 odst. 4 ZoRŘ uvádí: *S dostatečným předstihem před uzavřením rozhodčí doložky poskytne podnikatel náležité vysvětlení, aby byl schopen posoudit, jaké důsledky pro něho mohou uzavřením rozhodčí doložky nastat. Náležitým vysvětlením se rozumí vysvětlení všech následků rozhodčí doložky.*

V rámci tohoto ustanovení je za problematické považováno užití pojmu „s dostatečným předstihem“.²⁰⁹ Při výkladu tohoto pojmu lze dle názoru autora souhlasit s tím, že by tento pojem měl být chápán tak, že *bude zřejmě ve většině případů nutné vycházet z toho, že zamýšlí-li podnikatel spotřebiteli navrhnout uzavření rozhodčí smlouvy, měl by takto učinit ihned (...) kdy(ž) mu předkládá i první informace o smlouvě hlavní a o jejím obsahu.²¹⁰ V opačném případě by mohl podnikatel spotřebitele „nadchnout“ pro předmět hlavní smlouvy, který by poté již neuvážlivě a v rychlosti podepsal rozhodčí doložku. Informační efekt výše uvedeného ustanovení by poté ztratil svůj smysl.*

Zákonodárce přímo v zákoně definuje, co zamýšlel „náležitým vysvětlením“, přičemž se tím tedy rozumí „vysvětlení všech následků rozhodčí smlouvy“. Zákonodárce (dle názoru autora chybně) zcela opomněl zahrnout alespoň demonstrativní výčet, který by upřesnil co mezi tyto následky zahrnout.²¹¹ Není však pochyb, že toto ustanovení bude třeba vykládat značně restriktivně a především s přihlédnutím k *hledisku průměrného spotřebitele.²¹² Extenzivní výklad by v této souvislosti mohl vést k absurdním situacím, kdy by spotřebiteli*

²⁰⁷ Důvodová zpráva k euronovele, s. 20.

²⁰⁸ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. června 2010, sp. zn. 23 Cdo 1201/2009.

²⁰⁹ Viz např. BĚLOHLÁVEK: *Zákon o rozhodčím řízení...* s. 252; LISSE: *Zákon o rozhodčím řízení...* s. 156.

²¹⁰ BĚLOHLÁVEK: *Zákon o rozhodčím řízení...* s. 252.

²¹¹ Bělohávek uvádí rozsah informací, které by dle něj měly být poskytnuty, viz BĚLOHLÁVEK: *Zákon o rozhodčím řízení...* s. 252.

²¹² Za průměrného spotřebitele je považován takový spotřebitel, který má dostatek informací a je v rozumné míře pozorný a opatrný, s ohledem na sociální, kulturní a jazykové faktory. Viz Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. května 2007, sp. zn. 32 Odo 229/2006.

byly předkládány kvanta informací a hrozilo by, že se záměr zákonodárce nejen nenaplní, nýbrž naopak že toto ustanovení bude působit opačně, než bylo zamýšleno.²¹³

§ 3 odst. 5 ZoŘR stanoví, že rozhodčí doložka²¹⁴ uzavřená podle odstavce 3 musí obsahovat také pravdivé, přesné a úplné informace o:

- a) rozhodci nebo o tom, že rozhoduje stálý rozhodčí soud
- b) způsobu zahájení a formě vedení rozhodčího řízení
- c) odměně rozhodce a předpokládaných druzích nákladů (...) a o pravidlech pro jejich přiznání
- d) místu konání rozhodčího řízení
- e) způsobu doručení rozhodčího nálezu spotřebiteli a
- f) tom, že pravomocný rozhodčí nález je vykonatelný.

§ 3 odst. 6 ZoŘR stanoví: *Svěřuje-li rozhodčí doložka rozhodování sporu stálému rozhodčímu soudu, je požadavek uvedený v odstavci 5 naplněn také odkazem na statuty a řády jednotlivých rozhodčích soudů vydávané podle § 13.*

Písm. a) především vyžaduje aby rozhodčí doložka jasně a určitě pojmenovala osobu (jmenovací autoritu), která rozhodce do funkce jmenuje, nebo jasně a určitě stanovila mechanismus určení rozhodce v případě, že jej neurčuje osoba (appointing authority).²¹⁵ Lze jistě přivítat, že zákonodárce euronovelou ZoŘR vyřešil rozsáhle diskutovanou²¹⁶ problematiku arbitrážních center vystupujících jako appointing authority a tuto možnost zlegalizoval.²¹⁷ Výše uvedené vyplývá z § 3 odst. 5 písm. a) ZoŘR v kombinaci s § 7 odst. 1 ZoŘR a § 19 odst. 4 ZoŘR.

Je nutno zdůraznit, že zvláště písm. d), tj. místo konání rozhodčího řízení bude nutno volit uvážlivě tak, aby spotřebiteli nevznikaly vícenáklady, pro něž by bylo možno označit takové ujednání za nepřiměřené.²¹⁸ Co se týče určení místa, pak se lze plně ztotožnit s názorem Bělohlávka, že dostatečné je určení konkrétního města (obce).²¹⁹

²¹³ BĚLOHLÁVEK: *Zákon o rozhodčím řízení...* s. 255.

²¹⁴ Zde se nabízí otázka, zda zákonodárce skutečně informační povinnost chtěl v tomto případě vztáhnout pouze na sjednávání rozhodčí doložky a ostatní typy rozhodčích smluv tak vyloučit, či jde o nepřesné použití pojmů a ustanovení se mělo vztahovat na všechny typy rozhodčích smluv.

²¹⁵ LISSE: *Zákon o rozhodčím řízení...* s. 160.

²¹⁶ Problematikou se zabývá řada judikátů, srov. např.: Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. července 2008, sp. zn. 32 Cdo 2282/2008, který možnost vystupování arbitrážních center jako appointing authority připustil; Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 28. května 2009, sp. zn. 12 Cmo 496/2008, který výše uvedenou možnost označil za obcházení zákona ve smyslu § 39 OZ atp.

²¹⁷ K tomu více též Důvodová zpráva k euronovele, s. 21: *Navrhuje se výslovně zakotvit tzv. appointing authority, tedy, že rozhodce může být určen třetí osobou, popřípadě uvedeným v pravidlech rozhodčího řízení.*

²¹⁸ K tomu více BĚLOHLÁVEK: *Zákon o rozhodčím řízení...* s. 163.

²¹⁹ K tomu více BĚLOHLÁVEK: *Zákon o rozhodčím řízení...* s. 162.

Některé zdroje považují za potencionálně problematické také ustanovení pod písm. c).²²⁰ Autor se domnívá, že vzhledem k použití pojmu „předpokládané“ by nemělo jít o problém a jistě by z tohoto důvodu nemělo docházet k rušení rozhodčích nálezů soudem.

Lze souhlasit s Bělohlávkem že další body by ve vztazích mezi podnikatelem a spotřebitelem neměly vyvolávat větší problémy.²²¹

Pokud rozhodčí smlouva neobsahuje informace, které jsou uvedeny ve výše uvedeném výčtu, nebo jsou tyto informace v nezanedbatelném rozsahu neúplné, nepřesné nebo nepravdivé, pak soud na návrh kterékoliv strany zruší rozhodčí nález.²²²

V širší smyslu lze jako posílení informovanosti spotřebitele chápat také ustanovení § 8 odst. 3 ZoŘ²²³ a § 25 odst. 2²²⁴, o těch však bude pojednáno dále.

6.2.3 Požadavky na rozhodce pro řešení sporů ze spotřebitelských smluv

Kromě obecných požadavků kladených na všechny rozhodce ukládá ZoŘ v § 4 odst. 4: *Rozhodcem určeným rozhodčí doložkou pro řešení sporů ze spotřebitelských smluv může být jen osoba, která je zapsána v seznamu rozhodců vedeném Ministerstvem spravedlnosti (...). Část pátá ZoŘ , nazvaná „Seznam rozhodců vedený ministerstvem“, se dále zabývá podmínkami zápisu a vyškrtnutí do tohoto seznamu.*

Zapsána do seznamu tedy může být fyzická osoba, která je a) způsobilá k právním úkonům, b) je bezúhonná, c) získala vysokoškolské vzdělání v oboru právo (...), d) nebyla v posledních 5 letech na základě rozhodnutí ministerstva vyškrtuta ze seznamu rozhodců, e) uhradila ministerstvu správní poplatek ve výši 5000 Kč.²²⁵ Na zápis do seznamu existuje při splnění výše uvedených podmínek právní nárok, což vyplývá z § 35b odst. 5, který uvádí, že *zápis (...) provede ministerstvo bez zbytečného odkladu, pokud uchazeč splňuje všechny podmínky uvedené v odstavci 1...*

Nově zavedený požadavek vysokoškolského vzdělání v oboru práva kladený na rozhodce, kteří mají rozhodovat spory ze spotřebitelských smluv, je třeba jednoznačně přivítat, a to nejen vzhledem k závěru, k němuž došel ÚS, který uvedl, že *rozhodce nemůže*

²²⁰ Např. JELÍNEK, Jindřich. Co skutečně změnila novela zákona o rozhodčím řízení [online]. *Epravo.cz*, 24. ledna 2013 [cit. 9. září 2013]. Dostupné na <<http://www.epravo.cz/top/clanky/co-skutecne-zmenila-novela-zakona-o-rozhodcim-rizeni-88566.html>>.

²²¹ BĚLOHLÁVEK: *Zákon o rozhodčím řízení...* s. 257.

²²² § 31 odst. písm. h. ZoŘ.

²²³ ... *rozhodce povinen před zahájením projednávání věci stranám sdělit, zda v posledních 3 letech vydal nebo se podílel na vydání rozhodčího nálezu nebo zda je rozhodcem v dosud neskončeném rozhodčím řízení ve sporu, jehož účastníkem byla či je některá ze stran...*

²²⁴ ... *V případě, že se jedná o spor ze spotřebitelské smlouvy, musí rozhodčí nález vždy obsahovat odůvodnění a poučení o právu podat návrh na jeho zrušení soudu.*

²²⁵ § 35b odst. 1 ZoŘ.

*být pasivním činitelem, ale způsobem vedení řízení musí zajistit, aby jeho rozhodnutí nebylo překvapivé (...) není důvodu, proč by poučovací povinnost neměl mít rozhodce, jenž v rozhodčím řízení plní roli rozhodovacího orgánu místo soudu.*²²⁶ Tento náleze po rozhodci vyžaduje jisté odborné kvality, aby mohl řádně vést řízení. Uvedený požadavek získává na důležitosti ještě více ve chvíli, kdy euronovela ZoŘŘ klade na rozhodce požadavek vždy aplikovat zákonná ustanovení na ochranu spotřebitele.²²⁷ Lze jednoznačně souhlasit s Lisse, který uvádí, že *případný odbornostní deficit v oblasti práva lze při aplikaci norem spotřebitelského práva jen stěží nahradit.*²²⁸

Další, dle názoru autora důležitou a správnou, novinku zavádí ZoŘŘ po euronovele v § 8 odst. 3: *Při rozhodování sporů ze spotřebitelských smluv je rozhodce povinen před zahájením projednávání věci stranám sdělit, zda v posledních 3 letech vydal nebo se podílel na vydání rozhodčího nálezu nebo zda je rozhodcem v dosud neskončeném rozhodčím řízení ve sporu, jehož účastníkem byla či je některá ze stran. Zákonodárce tak reaguje se na situace, kdy jeden rozhodce rozhoduje většinu sporů pro větší společnost poskytující služby pro spotřebitele*²²⁹, což mohlo způsobovat podjatost rozhodce. Jistě se dá vést debata na téma, jak dlouhá by měla být doba o které má rozhodce sdělit informace, a zda jsou 3 roky dostatečné pro určení podjatosti. Dle názoru autora této práce je tato doba dostatečná.

6.2.4 Povinnost vždy aplikovat předpisy na ochranu spotřebitele

Rozhodci mohou rozhodnout spor podle zásad spravedlnosti, pokud je k tomu strany výslovně pověří. Poslední věta § 25 odst. 3 ZoŘŘ však stanoví, že *ve sporech ze spotřebitelských smluv se rozhodci řídí vždy právními předpisy stanovenými na ochranu spotřebitele*. Důvodová zpráva k tomu uvádí: *Ve sporech ze spotřebitelských smluv, budou povinni rozhodci vždy přihlížet k právním předpisům stanoveným na ochranu spotřebitele, i když je strany výslovně zmocní, aby spor rozhodovali podle zásad spravedlnosti.*²³⁰ Z výše uvedeného dle názoru autora vyplývá, že stranám nic nebrání v tom, aby si smluvily, že spor bude rozhodován podle zásad spravedlnosti.²³¹ Vždy ovšem musí být aplikováno výše

²²⁶ Nález Ústavního soudu ze dne 8. března 2011, sp. zn. I. ÚS 3227/07.

²²⁷ Viz § 25 odst. 3 ZoŘŘ o kterém bude pojednáno dále.

²²⁸ LISSE, Luděk. *Euronovela zákona o rozhodčím řízení 2012 – díl první* [online]. Elaw.cz, 11. dubna 2012 [cit. 9. září 2013]. Dostupné na <<http://www.elaw.cz/cs/obcanske-pravo/668-euronovela-zakona-o-rozhodcim-řízení.html>>.

²²⁹ Důvodová zpráva k euronovele, s. 21.

²³⁰ Tamtéž, s. 23.

²³¹ Lisse se o podobné možnosti nezmiňuje, viz LISSE: *Zákon o rozhodčím řízení...* s. 509 a násl. Bělohlávek tuto možnost nevylučuje, viz BĚLOHLÁVEK: *Zákon o rozhodčím řízení...* s. 948. Podle Sadeckého je vyloučeno, aby byl spor ze spotřebitelské smlouvy rozhodnut podle zásad spravedlnosti, viz SADECKÝ, Lukáš.

uvedené ustanovení poslední věty § 25 odst. 3. Autor se však domnívá, že v praxi k tomuto řešení nebude docházet příliš často. Z důvodu zvýšení právní jistoty a vzhledem k výše uvedenému, by bylo dle názoru autora *de lege ferenda* vhodné, zanést do ZoRŘ výslovný zákaz rozhodovat v případě sporů ze spotřebitelských smluv podle zásad spravedlnosti.

Rozebírané ustanovení má bezprostřední vazbu na § 1814 písm. j), který v rámci black listu zakazuje taková ujednání, která (...) *ukládají spotřebiteli povinnost uplatnit právo výlučně u rozhodčího soudu nebo rozhodce, který není vázán právními předpisy stanovenými na ochranu spotřebitele*. Výše uvedené ustanovení je provedením ustanovení S 93/13/EHS, konkrétně písm. q) přílohy. Zákonodárce na vazbu s evropským právem sám upozorňuje, když v důvodové zprávě uvádí: *Vzhledem k tomu, že jedním z pravidel stanovených ve směrnici na ochranu spotřebitele, je povinnost státu zakázat spotřebiteli vzdát se svých práv garantovaných právem Evropské unie, navrhuje se, aby bylo výslovně promítnuto i do textu zákona o rozhodčím řízení*.

Ve vazbě na probírané ustanovení pak § 31 písm. g) stanoví, že *soud na návrh (...) zruší rozhodčí nález, jestliže rozhodce (...) rozhodoval spor ze spotřebitelské smlouvy v rozporu s právními předpisy stanovenými na ochranu spotřebitele (...)*.²³²

6.2.5 Povinné odůvodnění rozhodčího nálezu a poučovací povinnost

§ 25 ZoRŘ odst. 2 stanoví, že *pokud se jedná o spor ze spotřebitelské smlouvy, musí rozhodčí nález vždy obsahovat odůvodnění a poučení o právu podat návrh na jeho zrušení soudem*.

Bělohávek uvádí, že v poučení není třeba institut zrušení návrhu dlouze popisovat. Bude však vhodné uvést odkaz na § 31 ZoRŘ.²³³

Rozhodování sporů ze spotřebitelských smluv po novele zákona o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů. *Právní rozhledy*, 2012, 20. ročník, č. 5, s. 153 – 156.

²³² Důvodová zpráva k tomu uvádí (a opět zmiňuje vazbu na evropskou legislativu, resp. S 93/13/EHS): *Soud v řízení o návrhu na zrušení rozhodčího nálezu bude zkoumat jen to, zda nebyl rozhodčí nález vydán v rozporu s právními předpisy stanovenými na ochranu spotřebitele nebo ve zjevném rozporu s dobrými mravy nebo veřejným pořádkem. Toto je odůvodněno potřebou širší ochrany spotřebitele. V současné době požadavek na věcný přezkum rozhodčího nálezu soudem z právních předpisů Evropské unie nevyplývá, nicméně směrnice o nepřiměřených podmínkách ve spotřebitelských smlouvách v příloze č. 1 uvádí, že nelze spotřebitele zbavit práva podat žalobu. Demonstrativně pak uvádí, že takovým zbavením je například nutit spotřebitele předkládat spory výlučně rozhodčímu soudu, na který se nevztahují ustanovení právních předpisů...* Důvodová zpráva k euronovele, s. 23.

²³³ BĚLOHLÁVEK: *Zákon o rozhodčím řízení...* s. 927.

6.2.6 Zrušení rozhodčího nálezu soudem

§ 31 písm. g) ZoRŘ stanoví, že *soud na návrh kterékoliv strany zruší rozhodčí nález, jestliže rozhodce nebo stálý rozhodčí soud rozhodoval spor ze spotřebitelské smlouvy v rozporu s právními předpisy stanovenými na ochranu spotřebitele nebo ve zjevném rozporu s dobrými mravy nebo veřejným pořádkem*. Písm. h) stanoví, že *soud na návrh kterékoliv strany zruší rozhodčí nález, jestliže rozhodčí smlouva týkající se sporů ze spotřebitelských smluv neobsahuje informace požadované v § 3 odst. 5 (...)*.

Soud tedy bude zkoumat, zda nebylo rozhodováno v rozporu s předpisy na ochranu spotřebitele, veřejným pořádkem, či dobrými mravy.

Nejde o druhou instanci ve vztahu k meritornímu rozhodnutí učiněnému v rozhodčím řízení a dále zrušení rozhodčího nálezu nezakládá pravomoc soudu k projednání věci, ani k novému meritornímu rozhodnutí.^{234 235}

V této souvislosti je nutné opět upozornit na ustanovením písm. q) přílohy S 93/13/EHS. Na to upozorňuje i důvodová zpráva.²³⁶

Z hlediska ochrany spotřebitele a trendů evropského práva v této oblasti je na místě možnost zrušení rozhodčích nálezů, z výše uvedených důvodů, přivítat. Tato možnost sebou však jistě přináší i některá negativa, kterým může být např. prodlužování délky sporů.²³⁷

§ 32 odst. 1 ZoRŘ stanovuje, že soud vždy přezkoumá, zda nejsou dány důvody pro zrušení rozhodčího nálezu podle § 31 písm. a) až d) nebo h). Toto ustanovení je v souladu s judikaturou ESD a známým judikátem ve věci *Mostaza Claro*²³⁸ a dalšími.²³⁹

Pokud návrh na zrušení rozhodčího nálezu podá spotřebitel, pak soud ex officio přezkoumá případné důvody pro odložení vykonatelnosti rozhodčího nálezu.²⁴⁰

Významnou novinkou je také výjimka z uplatnění principu koncentrace definované v § 33 ZoRŘ,²⁴¹ kdy tedy spotřebitel může uplatňovat důvody v § 31 písm. b) nebo c) i poté, co začne jednat ve věci samé.²⁴²

²³⁴ BĚLOHLÁVEK: *Zákon o rozhodčím řízení...* s. 1104.

²³⁵ Srov. Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 28. května 2009, sp. zn. 23 Cdo 2570/2007.

²³⁶ *V současné době požadavek na věcný přezkum rozhodčího nálezu soudem z právních předpisů Evropské unie nevyplývá, nicméně směrnice o nepřiměřených podmínkách ve spotřebitelských smlouvách v příloze č. 1 uvádí, že nelze spotřebitele zbavit práva podat žalobu.* Důvodová zpráva k euronovele, s. 23.

²³⁷ Jak upozorňuje např. Lisse: LISSE: *Zákon o rozhodčím řízení...* s. 575.

²³⁸ Soudní dvůr: Rozsudek ze dne 26. října 2006, *Elisa María Mostaza Claro v Centro Móvil Milenium SL*, C-168-05, Sb. rozh. s. I-10421.

²³⁹ Např. Soudní dvůr: Rozsudek ze dne 6. října 2009, *Asturcom Telecomunicaciones SL v Cristina Rodríguez Nogueira*, Sb. rozh. I-9579; zde však v souvislosti s přezkumem až v rámci výkonu rozhodčího nálezu; nebo Soudní dvůr: Rozsudek ze dne 16. listopadu 2010, *Pohotovost' s.r.o. v Iveta Korčkovská*, Sb. rozh. I-11557.

²⁴⁰ Viz § 32 odst. 3 ZoRŘ.

V této souvislosti Lisse upozorňuje, že dané ustanovení jistě nepřispěje ke zvýšení obezřetnosti jednání průměrného spotřebitele a ke snížení jeho lehkomyšlnosti.²⁴³

Podobnou výjimku z uplatnění principu koncentrace nacházíme také v § 15 odst. 2 ZoRŘ, kdy při sporu ze spotřebitelských smluv lze vznést námitku nedostatku pravomoci rozhodce i po prvním úkonu strany v řízení. V této souvislosti je nutné zmínit náleží ÚS který k otázce zkoumání pravomoci v exekučním řízení uvedl, že (...) *nevyplývá, že otázku pravomoci již nelze zkoumat v exekučním řízení (...)*.²⁴⁴

²⁴¹ Soud zamítne návrh na zrušení rozhodčího nálezu, který se opírá o důvody § 31 písm. b) nebo c), jestliže strana, která se domáhá zrušení rozhodčího nálezu, neuplatnila, ač mohla, takový důvod v rozhodčím řízení nejpozději, než začala jednat ve věci samé. To neplatí, jde-li o spory ze spotřebitelských smluv.

²⁴² Srov. Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 20. června 2013, sp. zn. 33 Cdo 1201/2012; který klade důraz na eurokonformní výklad a poté uvádí: *Aby bylo dosaženo výsledku požadovaného směrnicí 93/13/EHS, nutno ustanovení § 33 z. r. ř. vykládat tak, že zůstal-li spotřebitel v rozhodčím řízení nečinný (...), nemůže soud zamítnout návrh na zrušení rozhodčího nálezu, který se opírá o důvody § 31 písm. b) nebo c) z. r. ř. ve znění účinném do 31. 3. 2012, jenom proto, že takové důvody spotřebitel mohl namítat a přesto tak neučinil.*

²⁴³ LISSE, Luděk. *Euronovela zákona o rozhodčím řízení 2012 – díl první* [online]. Elaw.cz, 11. dubna 2012 [cit. 9. září 2013]. Dostupné na <<http://www.elaw.cz/cs/obcanske-pravo/668-euronovela-zakona-o-rozhodcim-řízení.html>>.

²⁴⁴ Nález Ústavního soudu ze dne 17. ledna 2012, sp. zn. I. ÚS 871/11.

7. Závěr

Diplomová práce po historickém exkurzu, vymezení základních pojmů a pojednání o nepřiměřených smluvních ujednáních ve spotřebitelských smlouvách z pohledu práva ES, v páté kapitole podrobně rozebírá předmětné téma z pohledu české právní úpravy. Bylo prokázáno, že NOZ oproti OZ používá přesnější terminologii (např. § 1812 odst. 1). Dále také systematicky lépe zařazuje úpravu závazků uzavíraných se spotřebitelem.

NOZ obsahuje novou úpravu smluv uzavíraných adhezním způsobem. I přes drobné připomínky v textu lze tuto úpravu lze jistě chápat jako posílení možností ochrany spotřebitele. To stejné platí také o výslovném zavedení tzv. překvapivých ujednání.

Přínosem pro spotřebitele je jistě § 1815, který zavádí institut „relativní platnosti“, tj. možnost spotřebitele dovolat se ujednání, které by jinak bylo považováno za nepřiměřené. Tento institut výrazně posiluje autonomii vůle spotřebitele, zároveň jej však nezbavuje ochrany.

V některých ustanoveních NOZ zákonodárce oproti OZ zdánlivě snižuje ochranu spotřebitele. Jako příklad lze uvést např. §1812 odst. 2 větu první. Dochází zde sice automaticky k posílení principu autonomie vůle, nicméně ochrana spotřebitele ve smyslu ochrany před nepřiměřenými ujednáními je v tomto konkrétním ustanovení oproti úpravě OZ oslabena.

NOZ také v § 1811 nově zavádí informační povinnost, a klade důraz na to, že informace musí být spotřebiteli sděleny jasně a srozumitelně.

V rámci generální klauzule týkající se (ne)přiměřených ujednání NOZ zavádí několik terminologických zpřesnění.

Ve vazbě na problematiku rozhodčích doložek jako nepřiměřených ujednání NOZ také zavádí nové ustanovení v § 1814 písm. j). Jak je v textu uvedeno, je možné na něj nahlížet jako na zbytečně duplicitní ustanovení ve vztahu k ZoRŘ po euronovele, s tím však autor nesouhlasí a zavedení tohoto ustanovení v rámci právní jistoty vítá.

V šesté kapitole bylo pojednáno o rozhodčích doložkách jako o nepřiměřených ujednáních. Po obecném úvodu je pojednáno o novinkách zavedených euronovelou ZoRŘ. Bylo prokázáno, že již není pochyb a arbitrabilitě sporů ze spotřebitelských smluv, což je výrazný příspěvek v právní jistotě spotřebitelů ale i podnikatelů. Euronovela také vyjasnila postavení arbitrážních center.

I přes výhrady uvedené v textu a i přes některá možná zpřesnění vybraných ustanovení de lege ferenda navržených autorem, je jasným posílením ochrany spotřebitele povinnost

sjednání rozhodčí doložky na samostatné listině, informační povinnost podnikatele a také zavedení požadavků na rozhodce, včetně posílení podmínek nepodjatosti.

Zásadním přínosem novely ZoŘŘ je povinnost rozhodce při rozhodování vždy aplikovat předpisy na ochranu spotřebitele. Euronovela ZoŘŘ také zavádí možnost zrušení rozhodčího nálezu soudem.

Napříč celým textem je také prokazováno, že NOZ a i ZoŘŘ lépe provádí evropské předpisy a lépe odráží judikaturu.

Vzhledem k výše uvedenému je možné říci, že hypotéza, přednesená v úvodu této práce byla, až na uvedené menší výjimky, potvrzena.

Do budoucna bude jistě zajímavé sledovat jak se k rozebraným ustanovením postaví soudní praxe a také odborná literatura, jelikož prostoru pro úvahy a také novelizace je, i přes jasně popsané přínosy pro ochranu spotřebitele, stále mnoho.

Zdroje

a) Knižní zdroje

- BĚLOHLÁVEK, Alexander J. a kol. *Nový občanský zákoník. Srovnání dosavadní a nové občanskoprávní úpravy včetně předpisů souvisejících*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2012. 678 s.
- BĚLOHLÁVEK, Alexander. *Ochrana spotřebitelů v rozhodčím řízení*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012. 632 s.
- BĚLOHLÁVEK, Alexander. *Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů*. 2.vydání. Praha: C. H. Beck, 2012. 1776 s.
- BOBEK, Michal, Bříza, Petr, KOMÁREK, Jan. *Vnitrostátní aplikace práva Evropské unie*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2011. 633 s.
- CSACH, Kristián. *Štandardné zmluvy*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009. 331 s.
- DEVENNEY, James, MEL, Kenny. *European Consumer Protection, Theory and Practice*. 1. vydání. Cambridge: Cambridge University Press, 2012. 476 s.
- ELIÁŠ, Karel a kol. *Občanský zákoník, velký akademický komentář. I. svazek, § 1- 487*. Praha: Linde a.s., 2008. 1248 s.
- FIALA, Josef, KINDL, Milan a kol. *Občanský zákoník, Komentář, I. díl (§ 1 až § 487)*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2009. 904 s.
- HULVA, Tomáš. *Ochrana spotřebitele*. 1. vydání. Praha: ASPI, a.s., 2005. 452 s.
- CHALMERS, Damian, DAVIES, Gareth, MONTI, Giorgio. *European Union Law, Cases and Materials*. 2. vydání. New York: Cambridge University Press, 2010. 1116 s.
- KINCL, Jaromír, URFUS, Valentin, SKŘEJPEK, Michal. *Římské právo. 2., dopl. a přeprac. vyd.* Praha: C. H. Beck, 1995. 386 s.
- KOCINA, Jan, POLÁČEK, Bohumil et al. *Aktuální otázky rozhodčího řízení*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2011. 200 s.
- MICKLITZ, Hans-W, STUYCK, Jules, TERRY, Evelyne. *Cases, Materials and Text on Consumer Law*. Oxford and Portland, Oregon: Hart Publishing, 2010. 597 s.
- MICKLITZ, Hans-W., REICH, Norbert, ROTT, Peter. *Understanding EU Consumer Law*. Antwerp – Oxford – Portland: Intersentia, 2009. 378 s.
- NEBBIA, Paolissa. *Unfair Contract Terms in European Law*. Portland, OR: Hart Publishing, 2007. 225 s.
- ROZEHNALOVÁ, Naděžda. *Rozhodčí řízení v mezinárodním a vnitrostátním obchodním styku*. 3., aktualizované vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2013. 400 s.

- SELUCKÁ, Markéta. *Ochrana spotřebitele v soukromém právu*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2008. 134 s.
- SVEJKOVSKÝ, Jaroslav a kol. *Nový občanský zákoník: Srovnání nové a současné úpravy občanského práva*. Praha: C. H. Beck, 2012. 808 s.
- ŠVESTKA, Jiří a kol. *Občanský zákoník I. 2.* vydání. Praha: C. H. Beck, 2009. 1349 s.
- TICHÝ, Luboš a kol. *Evropské právo*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2006. 880 s.
- TOMANČÁKOVÁ, Blanka. *Ochrana spotřebitele v praxi se vzory a příklady*. 2. vydání. Praha: Linde Praha a.s., 2011. 203 s.
- VEČEŘA, Jiří. *Ochrana spotřebitele v České republice a Evropské Unii*. 1. vydání. Praha: Leges, 2013. 272 s.
- VÍTOVÁ, Blanka. *Nepřiměřená ujednání ve spotřebitelských smlouvách*. 1. vydání. Olomouc: Iuridicum Olomoucense, o.p.s., 2011. 204 s.

b) Časopisecké a internetové zdroje

- BEZOUŠKA, Petr. *Ochrana slabší strany při smlouvách uzavíraných adhezním způsobem* [online]. Zpravy.ihned.cz, 11. prosince 2012 [cit. 23. srpna 2013]. Dostupné na <<http://zpravy.ihned.cz/obcansky-zakonik/c1-58946950-ochrana-slabsi-strany-pri-smlouvach-uzaviranych-adheznim-zpusobem>>.
- CARBOL, Karel. *Soukromoprávní ochrana právnické osoby-nepodnikatele po novelizaci občanského zákoníku zákonem č. 155/2012 Sb.* [online]. Epravo.cz, 1. září 2010 [cit. 2. dubna 2013]. Dostupné na <<http://www.epravo.cz/top/clanky/soukromopravni-ochrana-pravnicke-osoby-nepodnikatele-po-novelizaci-obcanskeho-zakoniku-zakonem-c-1552010-sb-65841.html>>.
- CARBOL, Karel, Zamyšlení nad řešením spotřebitelských sporů v rozhodčím řízení anebo co přinesla novela zákona o rozhodčím řízení. *Právní fórum*, 2012, č. 7, s. 303 - 306.
- DOHNAL, Jakub. *Konec v novém občanském zákoníku v roce 2015* [online]. Epravo.cz, 28. března 2012 [cit. 14. srpna 2013]. Dostupné na <<http://www.epravo.cz/top/clanky/konec-v-novem-obcanskem-zakoniku-v-roce-2015-81499.html>>.
- HÁJKOVÁ, Kateřina. *Historie ochrany práv kupujících (Výňatek ze sborníku vydaného Českou obchodní inspekcí v roce 2003 k 50. Výročí její existence)* [online]. Coi.cz [cit. 22. března 2013]. Dostupné na <<http://www.coi.cz/cz/o-coi/historie-ochrany-prav-kupujicich/>>.

- HOUT, Martin. *Geneze evropského spotřebitelského práva a jeho vývoj* [online]. Epravo.cz, 27. října 2011 [cit. 21. března 2013]. Dostupné na <<http://www.epravo.cz/top/clanky/geneze-evropskeho-spotrebitelskeho-prava-a-jeho-vyvoj-77559.html>>.
- HULMÁK, Milan, TOMANČÁKOVÁ, Blanka. Rozhodčí řízení jako vhodný prostředek řešení sporů mezi dodavatelem a spotřebitelem (1. část). *Obchodněprávní revue*, 2010, č. 6, s. 168-174.
- HULMÁK, Milan. Právní jednání podle nového občanského zákoníku a jeho vady. *Finance.idnes.cz*, 13. září 2012 [cit. 14. srpna 2013]. Dostupné na <http://finance.idnes.cz/pravni-jednani-podle-noveho-obcanskeho-zakoniku-a-jeho-vady-p4s-pravo.aspx?c=A120912_114003_pravo_vr>.
- HUML, Ondřej. *Interpretace ustanovení na ochranu spotřebitele* [online]. Epravo.cz, 20. května 2013 [cit. 20. srpna 2013]. Dostupné na <<http://www.epravo.cz/top/clanky/interpretace-ustanoveni-na-ochranu-spotrebitele-91388.html>>.
- JANEBA, Jiří. *Úprava spotřebitelských smluv I.* [online]. Epravo.cz, 31. října 2002 [cit. 4. dubna 2013]. Dostupné na <<http://www.epravo.cz/top/clanky/uprava-spotrebitelskych-smluv-i-19450.html>>.
- JELÍNEK, Jindřich. Co skutečně změnila novela zákona o rozhodčím řízení [online]. *Epravo.cz*, 24. ledna 2013 [cit. 9. září 2013]. Dostupné na <<http://www.epravo.cz/top/clanky/co-skutecne-zmenila-novela-zakona-o-rozhodcim-rizeni-88566.html>>.
- KNOBLOCHOVÁ, Věra. *Vývoj ochrany spotřebitele v EU* [online]. Mpo.cz, 23. ledna 2006 [cit. 23. března 2013]. Dostupné na <<http://www.mpo.cz/dokument7587.html>>.
- KOSTELECKÝ, Jiří. *Nová směrnice o právech spotřebitelů – Lepší časy pro internetové obchody?* [online]. epravo.cz, 3. června 2011 [cit. 2. srpna 2013]. Dostupné na <<http://www.epravo.cz/top/clanky/nova-smernice-o-pravech-spotrebitelu-lepsi-casy-pro-internetove-obchody-75135.html>>.
- LISSE, Luděk. *Euronovela zákona o rozhodčím řízení 2012 – díl první* [online]. Elaw.cz, 11. dubna 2012 [cit. 8. září 2013]. Dostupné na <<http://www.elaw.cz/cs/obcanske-pravo/668-uronovela-zakona-o-rozhodcim-rizeni.html>>.
- LISSE, Luděk. *Rozhodování spotřebitelských sporů v rozhodčím řízení de lege ferenda* [online]. Elaw.cz, 17. ledna 2011 [cit. 3. září 2013]. Dostupné na <<http://www.elaw.cz/cs/obcanske-pravo/356-rozhodovani-spotrebitelskych-sporu-v-rozhodcim-rizeni-de-lege-ferenda.html>>.

- MELZER, Filip. *K diskuzi o úpravě ochrany spotřebitele ve vládním návrhu občanského zákoníku*. Právní rozhledy, 2009, č. 21, s. 771-776. Dostupné též online na: <http://www.ipravnik.cz/cz/clanky/obcanske-pravo/art_6686/k-diskuzi-o-uprave-ochrany-spotrebitel-ve-vladnim-navrhu-obcanskeho-zakoniku.aspx>.
- PALLA, Tomáš. *Právnícká osoba jako spotřebitel? Už ne*. [online]. Epravo.cz, 12. července 2010 [cit. 29. března 2013]. Dostupné na <<http://www.epravo.cz/top/clanky/pravnicka-osoba-jako-spotrebitel-uz-ne-63811.html>>.
- SADECKÝ, Lukáš. Rozhodování sporů ze spotřebitelských smluv po novele zákona o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů. *Právní rozhledy*, 2012, 20. ročník, č. 5, s. 153 - 156.
- SCHULTE- NÖLKE, Hans, TWIGG-FLESNER, Christian, EBERS, Martin. *EC Consumer Law Compendium – Comparative Analysis* – [online]. Ec.europa.eu, Universität Bielefeld [cit. 20. srpna 2013]. Dostupné na <http://ec.europa.eu/consumers/rights/docs/consumer_law_compendium_comparative_analysis_en_final.pdf>.
- SOKOL, Tomáš. K aktuálním problémům rozhodčího řízení. *Právní rádce*, 2011, č. 9, s. 4–14.
- URBAN, Jan. *NOZ ovlivní smlouvy o dodávkách energií* [online]. Havelholasek.cz, 22. března 2013 [cit. 23. srpna 2013]. Dostupné na <<http://www.havelholasek.cz/cs/rekodifikace/publikace/301-noz-ovlivni-smlouvy-o-dodavkach-energi>>.

c) Soudní rozhodnutí

- Nález Ústavního soudu ze dne 17. ledna 2012, sp. zn. I. ÚS 871/11
- Nález Ústavního soudu ze dne 10. ledna 2012, sp. zn. I. ÚS 1930/11
- Nález Ústavního soudu ze dne 8. března 2011, sp. zn. I. ÚS 3227/07
- Nález Ústavního soudu ze dne 15. června 2009, sp. zn. I. ÚS 342/09
- Nález Ústavního soudu ze dne 6. listopadu 2007, sp. zn. N 185/47 SbNU 429

- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 20. června 2013, sp. zn. 33 Cdo 1201/2012
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. října 2012, sp. zn. 23 Cdo 1750/2010
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. června 2010, sp. zn. 25 Cdo 1772/2007

- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. června 2010, sp. zn. 23 Cdo 1201/2009
- Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 28. května 2009, sp. zn. 23 Cdo 2570/2007
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. března 2009, sp. zn. 32 Cdo 1590/2008
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 12. listopadu 2008, sp. zn. 32 Odo 512/2006
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. července 2008, sp. zn. 32 Cdo 2282/2008
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. května 2007, sp. zn. 32 Odo 229/2006

- Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 28. května 2009, sp. zn. 12 Cmo 496/2008

- Usnesení Krajského soudu v Praze ze dne 21. 9. 2010, sp. zn. 21 Co 454/2010

- Rozsudek Spolkového nejvyššího soudu, sp. zn. III ZR 265/03, z 13. ledna 2005

d) Soudní rozhodnutí ESD/ SD EU

- Soudní dvůr: Rozsudek ze dne 14. prosince 1971, *Politi v Itálie*, 43/71, Sb. rozh. s. 1039.
- Soudní dvůr: Rozsudek ze 11. ledna 2001, *Monte Arcosu v Regione Autonoma della Sardegna*, C-403/98, Sb. rozh. s. I-103.
- Soudní dvůr: Rozsudek ze dne 4. prosince 1974, *Van Duyn v Home Office*, 41/74, Sb. rozh. s. 1337.
- Soudní dvůr: Rozsudek ze dne 5. dubna 1979, *Pubblico Ministero v Ratti*, 148/78, Sb. rozh. s. 1629.
- Soudní dvůr: Rozsudek ze dne 14. července 1994, *Paola Faccini Dori v Recreb Srl.*, C-91-92, s. I-3325.
- Soudní dvůr: Rozsudek ze dne 19. listopadu 1991, *Francovich a další v Itálie*, C-6/90 a C-9/90, Sb. rozh. s. I-5357.
- Soudní dvůr: Rozsudek ze dne 22. listopadu 2001, *Cape Snc v Idealservice Srl*, C-541/99 a *Idealservice MN RE Sas v OMAI Srl*, C-542/99, Sb. rozh. s. I-09049.
- Soudní dvůr: Rozsudek ze dne 20. ledna 2005, *Johann Gruber v BayWa AG*, C-464/01.
- Soudní dvůr: Rozsudek ze dne 21. listopadu 2002, *Cofidis SA v Jean-Louis Fredout*, C-473/00, Sb. rozh. s. I-10875.

- Soudní dvůr: Rozsudek ze dne 3. června, *Caja de Ahorros y Monte de Piedad de Madrid v Asociación de Usuarios de Servicios Bancarios*, C-484/08, I-4824.
- Soudní dvůr: Rozsudek ze dne 1. dubna 2004, *Freiburger Kommunalbauten GmbH Baugesellschaft & Co. KG v Ludger Hofstetter and Ulrike Hofstetter*, C-237/02.
- Soudní dvůr: Rozsudek ze dne 7. května 2002, *Komise v Švédské království*, C-478/99, Sb. rozh. s. I-04147.
- Soudní dvůr: Rozsudek ze dne 4. června 2009, *Pannon GSM Zrt v Erzsébet Sustikné Gyorfí*, C-243/08, Sb. rozh. s. I-04713.
- Soudní dvůr: Rozsudek ze dne 27. června 2000, *Oceano Grupo Editorial a Salva Editores* Page, C-240 až 244/98, Sb. rozh. s. I-04941.
- Soudní dvůr: Rozsudek ze dne 9. září 2004, *Komise v Španělské království*, C-70/03, Sb. rozh. s. I – 8012.
- Soudní dvůr: Rozsudek ze dne 26. října 2006, *Elisa María Mostaza Claro v Centro Móvil Milenium SL*, C-168-05, Sb. rozh. s. I-10421.
- Soudní dvůr: Rozsudek ze dne 6. října 2009, *Asturcom Telecommunicationes SL v Cristina Rodríguez Nogueira*, Sb. rozh. I-9579.
- Soudní dvůr: Rozsudek ze dne 16. listopadu 2010, *Pohotovost' s.r.o. v Iveta Korčkovská*, Sb. rozh. I-11557.

e) Další zdroje

- “Consumer” and “business”, *Principles, Definitions and Model rules of European Private Law, Draft Common Frame of Reference (DCFR)*. Dostupné na <http://ec.europa.eu/justice/contract/files/european-private-law_en.pdf>.
- PAVEL, Aleš a kol. *Bulletin zahraničního oddělení Nejvyššího soudu ČR*. Ročník II., 1/2011, s. 10. Dostupné online na <[http://www.nsoud.cz/JudikaturaNS_new/ns_web.nsf/f069f297c2422c1bc12576ac0045940f/c9504f4ea5ab47e7c12578d40028d150/\\$FILE/Bulletin%201-2011.pdf](http://www.nsoud.cz/JudikaturaNS_new/ns_web.nsf/f069f297c2422c1bc12576ac0045940f/c9504f4ea5ab47e7c12578d40028d150/$FILE/Bulletin%201-2011.pdf)>.
- *Press release, 3176th Council meeting, Agriculture and Fisheries, Luxembourg, PRES/12/261* [online]. Europa.eu, 18. června 2012 [cit. 21. března 2013]. Dostupné na <http://europa.eu/rapid/press-release_PRES-12-261_en.htm?locale=en>.
- Důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb., nový občanský zákoník (konsolidované znění).

- Důvodová zpráva k vládnímu návrhu zákona, kterým se mění zákon č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony. Sněmovní tisk 371/0.

- <<http://www.jfklibrary.org/Asset-Viewer/Archives/JFKPOF-037-028.aspx>>.

Shrnutí

Předložená diplomová práce se zabývá aktuální problematikou nepřiměřených smluvních ujednání ve smlouvách uzavíraných se spotřebitelem, přičemž zvláštní kapitola je věnována problematice rozhodčích doložek. Práce sleduje trendy v unijní legislativě a také provedení příslušných ustanovení do české legislativy.

Jde o dlouhodobě problematickou a hojně diskutovanou oblast práva, ve které se musí odrážet ochrana spotřebitele jako slabší strany. Ten nemá oproti profesionálnímu dodavateli takové zkušenosti, znalost práva atd. Proto byl zaveden institut nepřiměřených podmínek ve spotřebitelských smlouvách, aby tuto nerovnost alespoň částečně vyrovnal.

Samostatná kapitola je věnována historickému vývoji spotřebitelského práva, dále následuje vymezení základních pojmů (spotřebitel, dodavatel, spotřebitelská smlouva). Samostatná kapitola je věnována úpravě nepřiměřených smluvních ujednání dle unijního práva. Důraz je zde kladen na rozbor S 93/13/EHS.

Stěžejní kapitolou je pojednání o nepřiměřených smluvních ujednáních dle českého práva. Zde je kladen důraz na nové prvky a odchylky, které zavádí NOZ oproti OZ. Jako příklad uveďme úpravu adhezních smluv. Dále je pojednáno o generální klauzuli a testu (ne)priměřenosti.

V závěrečné kapitole je pojednáno o úpravě rozhodčích doložek uzavíraných se spotřebitelem. Obsáhlá část je věnována novým prvkům ochrany spotřebitele, které do ZoŘ vnesla euronovela v roce 2012.

Abstract

This diploma thesis deals with recent issues in unfair terms in consumer contracts. Special attention is devoted to arbitration clauses. Diploma thesis analyses trends in the relevant EU legislation and implementation of relevant provisions into Czech legislation.

The issue of unfair contract terms in the consumer contracts is frequently discussed area of the law that has to reflect the principle of the protection of the weaker party (the consumer). Consumers usually do not have the same level of professional experience, knowledge of relevant legislation etc. as professional traders. Therefore the principle of protection against unfair contract terms has been established. The aim of this institute is to compensate the imbalance between these two parties.

Opening chapter of this thesis is devoted to history of consumer law. This is followed by the chapter that focuses on defining the essential terms (consumer, businessman, consumer contract). Next chapter deals with the unfair contract terms in the EU legislation. Special attention is dedicated to analysis of the Council Directive 93/13/EEC.

The next chapter deals with unfair contract terms from the perspective of the Czech legislation, especially in respect to relevant provisions in the new Czech Civil Code no. 89/2012 Coll., for example provisions regarding adhesion contracts. Next, there is a part focusing on the general clause of unfair contract terms and the test of fairness.

Last chapter is focused on the legislation regarding the arbitration clauses contracted with consumers. Significant part of this chapter is about the amendment (Act no. 19/2012 Coll.) to the Act. no. 216/1994 Coll., on Arbitration Proceedings and Enforcement of the Arbitral Awards. This amendment widely reflects the principles of consumer protection.

Klíčová slova

Nepřiměřené smluvní ujednání, NOZ, ochrana spotřebitele, rozhodčí doložka, rozhodčí řízení, směrnice Rady 93/13/EHS, spotřebitel, spotřebitelská smlouva.

Keywords

Arbitration, arbitration clauses, consumer, consumer contracts, consumer protection, Council Directive 93/13/EEC, Czech Civil Code no. 89/2012, unfair terms.